

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Діагностика банкрутства та стійкості економічного зростання
підприємства»**

Виконала: студентка 4-го курсу,
групи 401-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Козуб Ю.В.

Керівник: ст. викладач Куряча К.П.

Рецензент: заступник директора з фінансових
питань Павленко Н.М.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Козуб Ю.В.

Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі

Козуб Ю.В.

Полтава, 2023 року

Завдання

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКРУТСТВА ТА СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність, причини та види банкрутства підприємства в сучасних умовах.....	7
1.2. Призначення і роль системи діагностики банкрутства підприємства	20
1.3. Характеристика стійкості економічного зростання на підприємстві.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....	36
2.1. Фінансово-економічна характеристика та оцінка майна ТДВ «Яготинський маслозавод».....	36
2.2. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства.....	49
2.3. Аналіз ефективності фінансово-економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод».....	60
2.4. Комплексна оцінка фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод».....	72
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ЗНИЖЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....	83

				ВР 401-ЕФ 19060			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	«Діагностика банкрутства та стійкості економічного зростання підприємства»	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Розроб.</i>	<i>Козуб Ю.В.</i>				3	119	
<i>Перевір.</i>	<i>Куряча К.П.</i>						
<i>Н. Контр.</i>	<i>Куряча К.П.</i>						
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						
					Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		

3.1. Діагностика банкрутства як важливий інструментарій попередження фінансових криз на підприємстві.	83
3.2. Напрями забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод».....	89
ВИСНОВКИ.....	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	111
ДОДАТКИ.....	119

				ВР 401-ЕФ 19060			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	«Діагностика банкрутства та стійкості економічного зростання підприємства»	Літ.	Арк.	Акрушів
Розроб.	Козуб Ю.В.					3	119
Перевір.					Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
Н. Контр.	Куряча К.П.						
Затверд.	Птащенко Л.О.						

ВСТУП

Сучасний стан розвитку більшості суб'єктів підприємництва визначається як кризовий. Ознаками фінансової кризи підприємства є скорочення попиту на продукцію і, як наслідок, зниження обсягів виробництва, зростання заборгованості перед постачальниками, держбюджетом та банкам, затримки з виплатою заробітної плати працівникам. Кількість таких підприємств в економіці України неухильно зростає. У зв'язку з цим особливого значення набуває діагностика ймовірності банкрутства яка дає можливість вчасно виявити та подолати кризу, відновити ліквідність та платоспроможність підприємства й забезпечити стійкість економічного зростання.

Проблему становлення та розвитку інституту банкрутства, оцінки фінансового стану та діагностики ймовірності банкрутства й стійкості економічного зростання підприємства досліджували такі вчені-економісти, як: К.В. Балдін, Б.М. Грек, В.І. Клайн, М.Я. Коробов, О.О. Терещенко, А.В. Череп, А.М. Штангрет, З.Є. Шершньова та ін. Незважаючи на значну кількість наукових праць вони потребують уточнення й розвитку.

Метою даної випускної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів оцінки фінансового стану та діагностики ймовірності банкрутства й виявлення резервів економічного зростання підприємства.

Для досягнення поставленої мети в бакалаврській роботі необхідно виконати ряд завдань: висвітлити сутність причини та види банкрутства підприємства в сучасних умовах; з'ясувати призначення і роль системи діагностики банкрутства підприємства; розглянути характеристику стійкості економічного зростання на підприємстві; ознайомитись з діяльністю ТДВ «Яготинський маслозавод; здійснити аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства; дослідити проблемні аспекти фінансової діяльності досліджуваного підприємства; провести комплексну оцінку фінансового стану

ТДВ «Яготинський маслозавод»; визначити ймовірності банкрутства підприємства; розглянути шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод».

Об'єктом дослідження є товариство з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти діагностики ймовірності банкрутства та стійкості економічного зростання підприємства.

Методологічною основою роботи є системний підхід до розкриття теоретичних та практичних аспектів оцінки фінансового стану та діагностики ймовірності банкрутства підприємства та стійкості економічного зростання підприємства.

До основних загальнонаукових методів дослідження, що використані автором, слід віднести діалектичний метод пізнання, логічний та структурно-функціональний методи. Крім того, у процесі дослідження застосовувались методи аналізу і синтезу, системного підходу, логічного узагальнення, нормативний, монографічний методи, коефіцієнтний, вертикальний і горизонтальний аналіз.

Інформаційною базою роботи є законодавчі та нормативні акти України, матеріали Держкомстату України, монографії, підручники, посібники, статті вітчизняних та зарубіжних дослідників з питань оцінки фінансового стану та діагностики ймовірності банкрутства підприємства. та фінансова звітність підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 рр.

Практична значимість бакалаврської роботи полягає у можливості застосування отриманої інформації щодо дослідження шляхів стійкості економічного зростання та зниження ймовірності банкрутства ТДВ «Яготинський маслозавод».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКРУТСТВА ТА СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, причини та види банкрутства підприємства в сучасних умовах

Банкрутство як елемент ринкових відносин стало невід'ємною реальністю української економіки. Характерними ознаками фінансової кризи підприємства є скорочення попиту на його продукцію, зниження обсягів виробництва, зростання заборгованості постачальникам, банкам, бюджету, затримка виплати заробітної плати працівникам й інше. Кількість таких підприємств неухильно зростає.

В перекладі термін «банкрутство» означає bancarotta: rott –зламаний, banco – лавка. Назва походить від звичаю перекидати або ламати лавку, на якій сидів неплатоспроможний міняйла. Потім банкрут залишився, але став означати фінансову залежність боржника, який неспроможний погасити свої зобов'язання перед кредитором.

Також банкрутство розглядалося як міра фінансової, чи фізичної відповідальності неплатоспроможного боржника. Критерієм оцінки боржника була наявність неповернутого боргу. Процес банкрутства був спрямований на повернення боргу. Вивчення причин виникнення банкрутства були підпорядковані одній меті – визначенню міри відповідальності та покарання боржника.

Згідно Кодексу України, банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів, інакше ніж через застосування ліквідаційної процедури [1].

Отже, виходячи з визначення поняття, можна зробити висновок, що в Україні в якості змісту поняття банкрутство законодавці бачать в першу чергу застосування процедури санації та реструктуризації, а тільки потім застосування ліквідаційної процедури.

Аналіз економічних джерел з проблем діагностики банкрутства дозволив визначити наступне: на думку Терещенка О.О.[2], банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі та неспроможність юридичної особи задовольнити в установлений для цього строк заявлені кредиторами вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом.

Тієї ж думки дотримується й Третяк О, яка розглядає «банкрутство з недостатністю активів у ліквідній формі, та нездатністю юридичної особи задовольнити вимоги своїх кредиторів у встановлений для цього строк» [3]. Як бачимо, вищезазначеними вченими за основу визначення банкрутства було використано таке поняття, як «неспроможність».

Схожу думку має Андрущак Є.М. банкрутство – це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі [4]. Відмітимо, що ключовим у цьому визначенні є «розрахунки», яке використовується на зміну «платежів», оскільки на думку Андрущак Є.М., різноманіття господарських та фінансових відносин передбачає велику кількість форм виконання зобов'язань. Даний підхід має право на існування, оскільки дає чіткий критерій щодо визнання суб'єкта банкрутом.

Бланк І.А. розгляда банкрутство, як встановлену в судовому порядку фінансову неспроможність підприємства, або ж нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього, з боку кредиторів, вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом [5].

Схожу позицію займають Шеремет А.Д. й Сайфулін Р.С., які під банкрутством розуміють неспроможність підприємства фінансувати поточну виробничу діяльність й погасити термінові зобов'язання [6]. На нашу думку,

зазначене поняття ближче до неплатоспроможності підприємства, так як банкрутство може констатувати лише рішення суду, але про це у визначенні не зазначено[6].

Ситник Л.С., вважає банкрутство – зафіксована юридично точка у життєвому циклі підприємства, яка означає неможливість ведення фінансово-господарської діяльності з невід'ємним прибутком як самостійним господарюючим суб'єктом[7]. Головним у визначенні є «точка в життєвому циклі», тобто автор розглядає банкрутство як невід'ємний елемент в життєвому циклі будь-якого суб'єкта підприємництва.

Розглянемо сутність поняття «банкрутство» запропонованого Пластун О., який стверджує, що банкрутство – це підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що перешкоджає нормальній діяльності підприємства та робить його неплатоспроможним[8]. Як бачимо, автор виділяє категорію «криза», і вбачає її основною причиною виникнення банкрутства на підприємстві.

Досить часто банкрутство розглядають як результат прорахунків підприємства під час дій у конкурентному ринковому середовищі.

На думку Г. Ляшенко[9], банкрутство в умовах ринкової економіки є наслідком незадовільного управління підприємством, нехтування впливу факторів макро- і мікросередовища, а тому його правомірно розглядати як плату за економічну свободу у виборі напряму господарської діяльності, ринків збуту, ціноутворенні, використанні робочої сили. Тобто є закономірністю розвитку підприємства на мікрорівні та формою підтримання конкурентоспроможності галузі.

Отже, сутність банкрутства як результату прорахунків суб'єкта господарювання та жорсткої конкуренції є цілком виправданим та логічним з точки зору класичної економічної теорії, а отже ігнорувати дані погляди недоцільно.

Схожої позиції дотримуються Петренко В.П. і Лосева М.С., а саме: банкрутство – це плата за свободу вибору системи менеджменту підприємства

стратегії й тактики його поведінки на ринку, розплата за управлінські помилки у стратегічному плануванні, та хибні цілі прийняті для досягнення рішення, наслідком чого повинно бути невідворотно включення механізму фінансового банкрутства – розорення боржника кредиторами [10].

Наголосимо, що Голощапов Н.А. [11] трактує банкрутство як неспроможність боржника платити за своїми зобов'язаннями, й повернути борги в зв'язку із відсутністю грошових коштів для сплати. Незрозумілим залишається вислів «відсутність грошових коштів», якщо автор має на увазі відсутність грошових коштів, але ж це може бути тимчасовим явищем, яке не завжди призводить до банкрутства підприємства.

Отже можна зробити висновок, що поняття «банкрутство» є неоднозначним й багатограним, кожне з розглянутих має право на життя, оскільки розкриває ті чи інші його аспекти.

Ключовим у визначенні поняття банкрутство на думку більшості авторів є термін «неспроможність», тобто банкрутство переважно розглядається як неможливість виконання зобов'язань підприємством. Також відзначимо, що банкрутство повинно бути визнаним юридично. Це також зазначається більшістю авторів. Існуючі відмінності в трактуваннях даного поняття можна пояснити тим що автори розглядають по суті один процес – банкрутство, проте різні його стадії (етапи). Частина економістів більше уваги приділяє першопричинам, а інші – на результативні ознаки.

Результати аналізу поняття «банкрутство» наведено в таблиці 1.1.

Отже, конкретизуємо сутність категорії «банкрутство» як визнану судом неспроможність господарюючого суб'єкта виконувати свої зобов'язання та продовжувати підприємницьку діяльність внаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи та призводить до порушення фінансово-господарських відносин й ставить під загрозу існування підприємства.

Для своєчасного формування системи попередження банкрутства на підприємстві є необхідним встановлення причини банкрутства.

Сутність поняття «банкрутство»

№ п/п	Автори	Визначення поняття	Ключовий термін
	Згідно Кодексу України з процедур банкрутства	визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів, інакше ніж через застосування ліквідаційної процедури	неспроможність
1	Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»	визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.	неспроможність
2	Є.М. Андрущак	це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі.	незадовільне становище
3	І.А. Бланк	як встановлену в судовому порядку фінансову неспроможність підприємства, або нездатність підприємства задовольнити в установлені строки виставлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом.	неспроможність
4	Н.Ю. Возіянова	це міра економічної й юридичної відповідальності за стан, що характеризується перевищенням заборгованості над вартістю майна боржника, яке установлюється відповідно до законодавства	міра відповідальності
5	Н.А. Голощاپов	банкрутство суб'єкта підприємства, характеризується як неспроможність боржника платити за своїми зобов'язаннями й повернути борги в зв'язку з відсутністю у нього грошових коштів	неспроможність
6	Г. Ляшенко	наслідок незадовільного управління підприємством, нехтуванням впливу різноманітних факторів макро-, мікро- середовища, й тому його правомірно розглядати як плату за економічну свободу у виборі напряму господарської діяльності, ринків збуту, ціноутворенні, у найманні робочої сили.	наслідок незадовільного управління
7	О.Л. Пластун	це підсумковий результат глибокої фінансової кризи що унеможливує нормальну діяльність підприємства й робить його неплатоспроможним.	результат кризи
8	Л.С. Ситник	це зафіксована юридично. точка в життєвому циклі підприємства, яка означає неможливість ведення фінансово-господарської діяльності з «невід'ємним прибутком» як самостійним господарюючим суб'єктом.	точка в життєвому циклі підприємства
9	О.О. Терещенко	це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі, неспроможність юридичної особи задовольнити в установлений строк заявлені до нього з боку кредиторів вимоги й виконати зобов'язання перед бюджетом	неспроможність
10	А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін	неспроможність підприємства фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання	неспроможність

Чинники, які є передумовою банкрутства на підприємстві поділяють на дві групи:

1) зовнішні – політичні, економічні, демографічні, тобто ті чинники на які підприємство не має можливості впливати;

2) внутрішні – зростання дебіторської заборгованості, дефіцит власних оборотних коштів, неефективність фінансових вкладів, тобто ті чинники на які підприємство має безпосередній вплив, робота на самому підприємстві.

Причини виникнення банкрутства можна представити на рисунку 1.1.

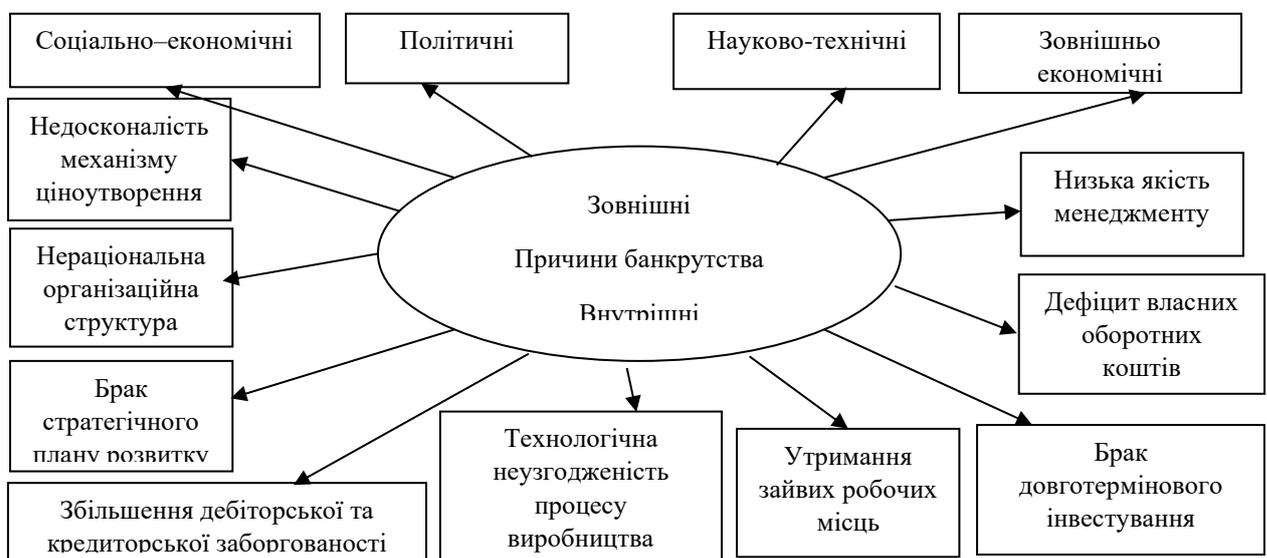


Рис. 1.1. Зовнішні та внутрішні причини банкрутства суб'єктів підприємництва

До причин виникнення банкрутства в сучасних умовах можна віднести:

- 1) зростання вимог та потреб споживачів до продукції;
- 2) зростання частки наукомістких продуктів та послуг;
- 3) значне скорочення життєвого циклу товарів та послуг;
- 4) зростання природних катаклізмів та кількості техногенних аварій;
- 5) зростання обмежень щодо захисту довкілля, активна діяльність природоохоронних організацій;
- 6) збільшення великих компаній шляхом злиття, об'єднання [31].

Банкрутство підприємства є наслідком одночасного впливу певних чинників. Проте у розвинутих країнах з ринковою економікою та зі стійкими політичною та економічною системами, банкрутства суб'єктів господарювання переважно на 1/3 зумовлені зовнішніми чинниками і на 2/3 – внутрішніми [32].

Найбільша кількість банкрутств буває у країнах, які переживають спад або трансформації. Аналогічна ситуація спостерігається і в галузях. Якщо галузь перебуває на завершальній стадії фази розвитку або на ринку відбувається падіння попиту на її продукцію, то кількість банкрутств істотно зростає.

Війна в країні, економічна криза, інфляційні процеси, спад ділової активності в економіці, найбільше впливають на результат діяльності підприємства. На сучасному етапі уповільнився розвиток науки й техніки. Низький рівень інтегрованості національної економіки, різке погіршення кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього ринків, спричинило банкрутства багатьох підприємств України. Найбільш характерні ознаки банкрутства представлено на рисунку 1.2.

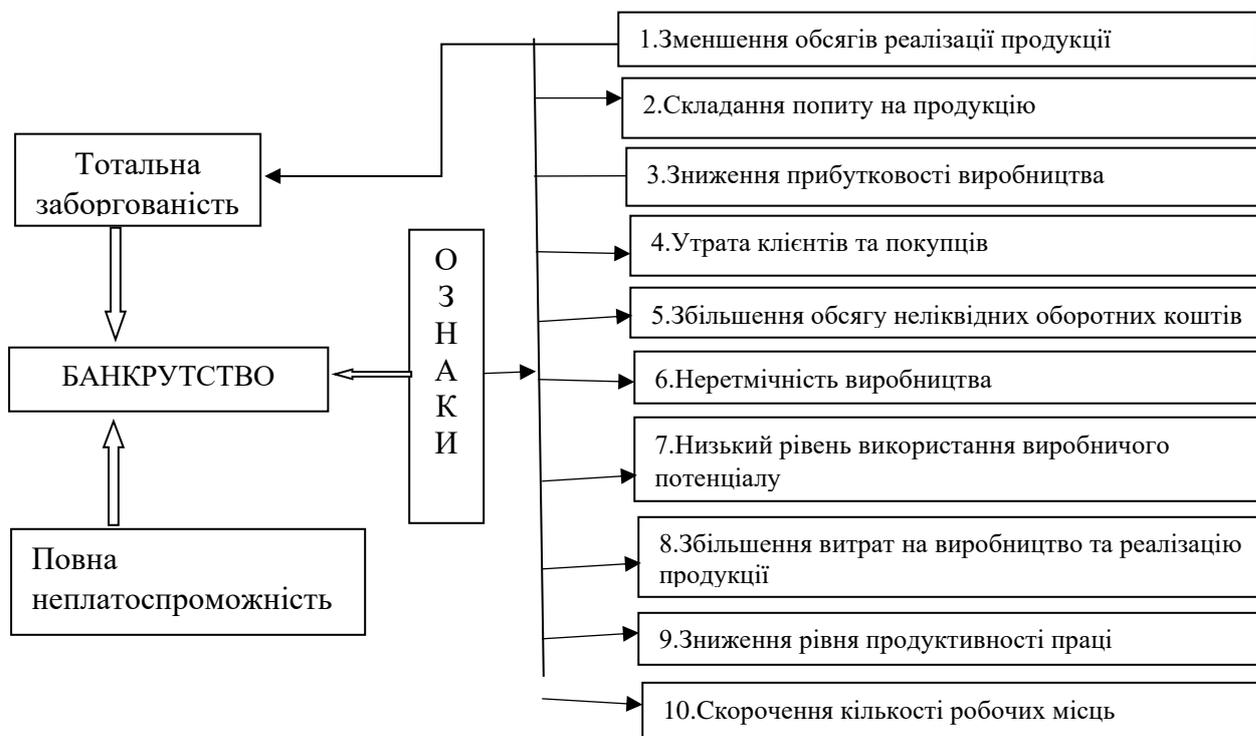


Рис. 1.2. Ознаки банкрутства підприємств

Процес зростання процентних ставок, зміна курсу валют й цін зумовлює подорожчання матеріалів, сировини, комплектуючих виробів, які випереджають підвищення цін на готову продукцію, що збільшує за інших однакових умов кредиторську заборгованість підприємства. Усе це потребує додаткових кредитних ресурсів і, як наслідок, призводить до негативних змін у структурі зобов'язань підприємства через підвищення середньої вартості пасивів.

У подальшому наростають кризові явища (ознаки банкрутства), які зумовлено різкими змінами структури балансу підприємства, а саме: нестачі готівки та різкого зменшення грошових коштів на рахунках; збільшення (різке зменшення) дебіторської заборгованості; зниження обсягів продажу; збільшення кредиторської заборгованості. Детальніше розвиток симптомів можна розглянути на рисунку 1.3.



Рис. 1.3. Розвиток ознак банкрутства підприємства

Аналіз наукових підходів до класифікації банкрутства дозволив систематизувати основні ознаки їх поділу (рис.1.4).

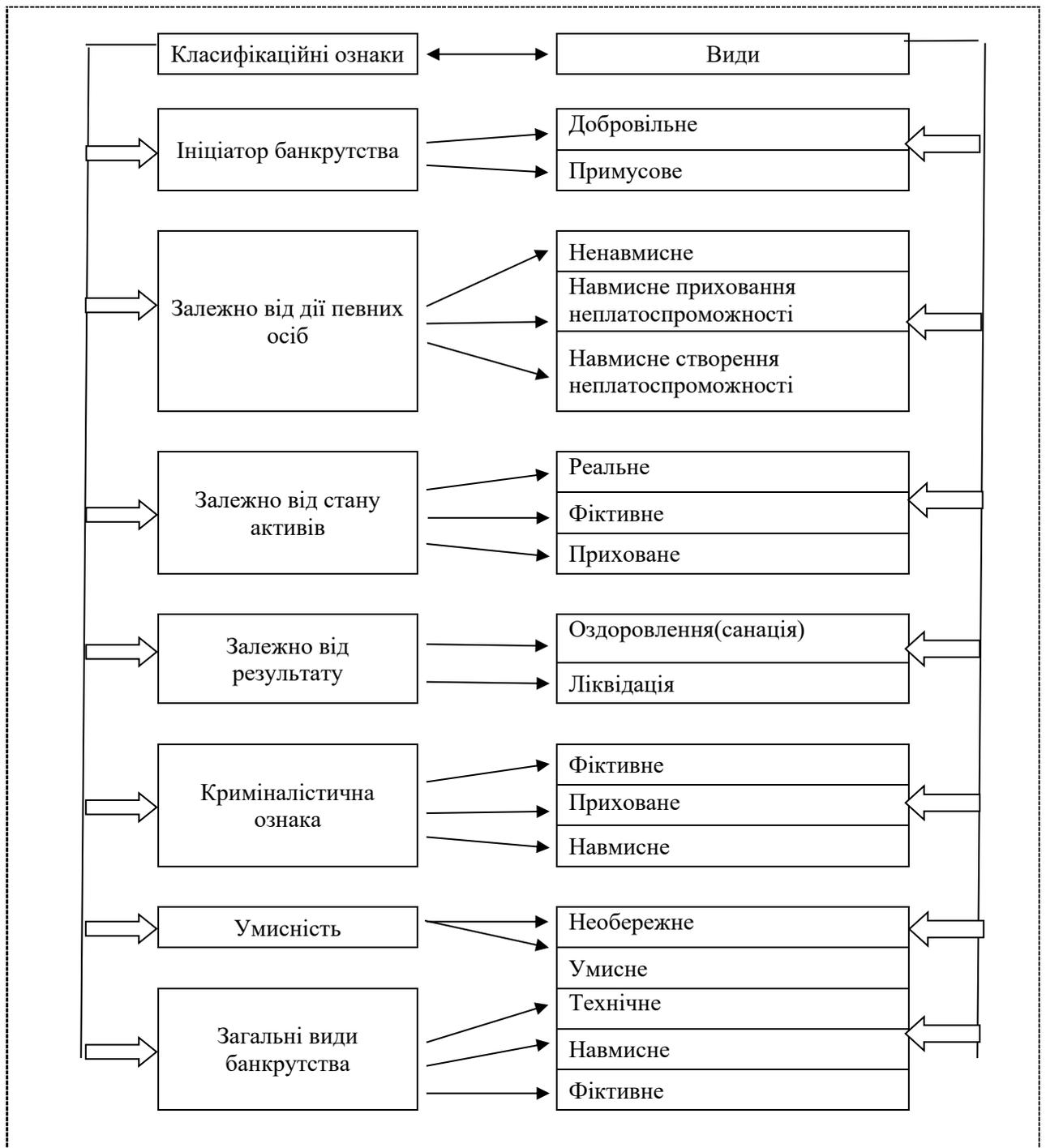


Рис. 1.4. Види банкрутства згідно класифікаційних ознак

Розглянемо більш детально основні види банкрутства. У випадку, якщо ініціатором банкрутства виступає особа-боржник – це добровільне банкрутство. Коли ж банкрутство настає, якщо боржник не може виплатити свої борги – примусове.

В залежності від дій певних осіб банкрутство може бути навмисне – створення, збільшення чи приховання власником або керівництвом підприємства неплатоспроможності, нанесення економічного збитку із власних інтересів певних осіб, та ненавмисне – банкрутство виникає у результаті неефективної господарської діяльності.

Залежно від стану активів банкрутство поділяється на реальне – явище, коли на підприємстві неможливо відновити фінансову стійкість та платоспроможність. Фіктивне банкрутство відбувається з метою приховування реального фінансового стану від кредиторів, з метою отримання відстрочки платежів. Примусовим банкрутством – це припинення прав та обов'язків суб'єкта підприємства без правонаступництва, тобто таким, що не залежить від його волевиявлення.

Залежно від результату розрізняють оздоровлення (санацію) підприємства – це відновлення його платоспроможності та фінансової стійкості, та ліквідації, тобто повне припинення діяльності через неможливість відновити фінансовий стан та платоспроможність суб'єкта господарювання.

За криміналістичною ознакою виділяють фіктивне банкрутство ґрунтується на неправдивій інформації про фінансовий стан підприємства з метою відстрочки платежів кредиторам. Приховання банкрутство – це навмисне приховування фінансового стану на підприємстві, якщо це завдало матеріальних збитків кредиторам. Навмисне банкрутство – це навмисне створення або збільшення неплатоспроможності в особистих інтересах.

За умисністю банкрутства поділяються на необережне банкрутство, як правило, настає поступово, щоб його вчасно розпізнати необхідно постійно моніторити фінансовий стан підприємства. Умисне банкрутства – це неплатоспроможність підприємства, викликана діями керівництва або зацікавлених осіб.

Виділяють чотири основні види банкрутства підприємства.

1. Реальне банкрутство – повна неспроможність підприємства відновити в наступному періоді свою фінансову стабільність і платоспроможність в силу

реальних втрат капіталу. Таке підприємство юридично об'являється банкрутом.

2. Технічне банкрутство – банкрутство, що викликане суттєвим простроченням дебіторської заборгованості та перевищенням цієї заборгованості над кредиторською, а сума активів істотно перевищує фінансові зобов'язання. При ефективному антикризовому управлінні підприємство, як правило, не об'являють банкрутом юридично.

3. Навмисне банкрутство – навмисне створення або збільшення керівником або власником підприємства його неплатоспроможності, нанесення економічного збитку в особистих інтересах або інтересах інших осіб, заздалегідь некомпетентне фінансове керівництво.

4. Фіктивне банкрутство – заздалегідь неправдиве об'явлення підприємством про свою неплатоспроможність з метою введення в обману кредиторів для отримання від них відстрочки виконання своїх зобов'язань або знижки на суми кредиторської заборгованості [22].

Найчастіше повторюється навмисне банкрутство, яке трактується як навмисне приховування ознак кризи на підприємстві або навмисне доведення підприємства до кризи, внаслідок чого необхідно впровадити процедуру банкрута. Дане банкрутство та ліквідація може виникнути у разі навмисних дій зацікавлених осіб у банкрутстві або через непрофесійність керівництва підприємства. В межах повноважень власники підприємства, органи державної влади та органи місцевої влади повинні проводити відповідні фінансові перевірки, та вживати своєчасні заходи щодо запобігання банкрутства підприємства.

Західні країни, розробили систему контролю й діагностики підприємства від повного краху, або систему банкрутства і підтримки підприємства (рис. 1.6.).

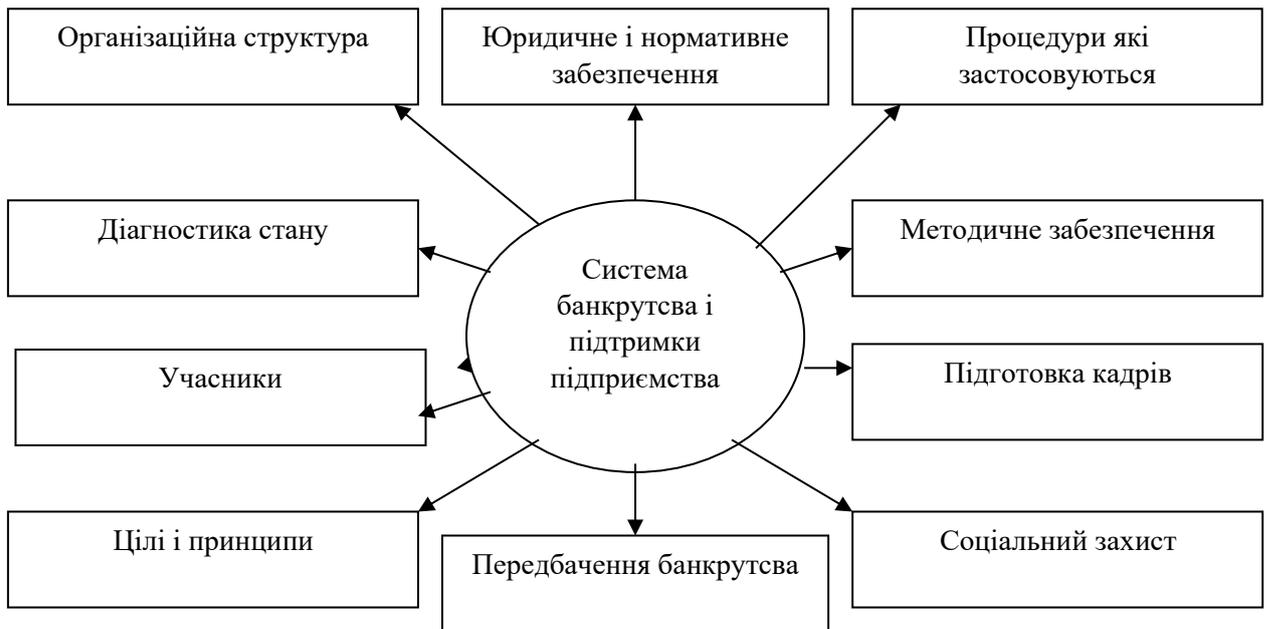


Рис. 1.6. Система банкрутства і підтримки підприємств в ринковій економіці зарубіжних країн

Універсальність цієї системи робить її придатною для застосування в Україні, однак слід враховувати особливості національної економічної політики, механізм захисту підприємств і запобігання їх від банкрутства.

Система банкрутства включає в себе цілий ряд логічних причинно-наслідкових організаційних і методичних процедур, які забезпечуються державними органами влади [19]. Початковим етапом системи є встановлення принципів і цілей, які повинні бути досягнуті в результаті функціонування її механізмів.

Як свідчить зарубіжна практика, досягнення цієї мети відбувається при дотриманні наступних принципів (рис. 1.7).

Це встановлення єдиної стабільної і надійної для всіх суб'єктів господарювання системи комерційних взаємовідносин в ситуації банкрутства підприємств;

– надання боржникам, що виконують свої зобов'язання, можливості поновити свою діяльність; створення системи заходів для відродження бізнесу;

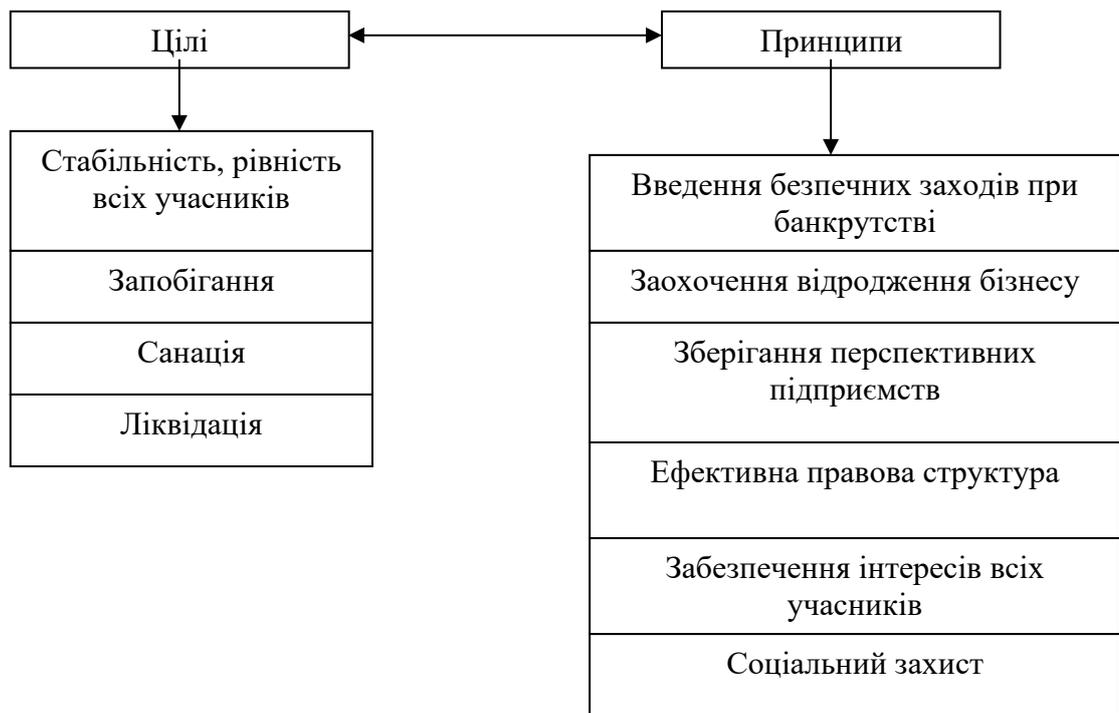


Рис. 1.7. Цілі і принципи системи банкрутства підприємства

- створення комерційної і правової системи для заохочення роботи надійних партнерів і формування процедури вирішення фінансових спорів;
- створення механізму регулювання фінансових справ фірм боржників з метою їх оздоровлення без припинення бізнесу;
- зберігання перспективних підприємств, які мають фінансові складнощі (в випадках, де це економічно доцільно);
- створення механізмів, які надійно захищають інтереси всіх учасників системи банкрутства у випадку ліквідації збанкрутілого підприємства.

Цей перелік принципів функціонування системи банкрутства спрямований на зберігання підприємств, які мають шанси на виживання і пристосування до потреб ринку [20].

Таким чином, у законодавчій і фінансовій практиці існує декілька видів банкрутства підприємств. Банкрутство підприємств обумовлено різноманітними факторами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. В нашій країні значна частина банкрутств пов'язана з зовнішніми факторами.

Банкрутство – це незадовільний стан підприємства, при якому не вчасно виконуються зобов'язання перед кредиторами та власними зобов'язаннями перед бюджетом. Тобто підприємство стає неплатоспроможним.

Для недопускання банкрутства на підприємстві необхідно вчасно проводити діагностику кризового стану та загрози банкрутства, щоб у майбутньому підприємство не мало такої проблеми.

1.2. Призначення і роль системи діагностики банкрутства підприємства

Банкрутство компанії (підприємства) не завжди означає припинення діяльності і ліквідацію суб'єкта господарювання. Можливою є ситуація, коли втрата платоспроможності є тимчасовим явищем і може бути подолана засобами запобігання банкрутству, такими як санація або мирова угода та інше.

Ліквідація боржника є не вигідною ні власнику підприємства, ні його кредиторам, тому виникає гостра необхідність і доцільність вчасного проведення діагностики банкрутства та здійснення процедур антикризового фінансового управління. Оскільки, високі витрати компанії при її закритті (оплата послуг юристів судові витрати, ліквідаційної комісії тощо) не дають змоги власникам та кредиторам в належній мірі покрити затрати.

Отже, діагностика банкрутства – це «сукупність методів для своєчасного розпізнання симптомів фінансової кризи на підприємстві й оперативного реагування на неї ще початкових стадіях з метою зменшення ймовірності фінансової неспроможності суб'єктів господарювання» [19].

Метою діагностики є оцінка стану об'єкта управління та розроблення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення цього стану.

Предметом діагностики є кількісна та якісна характеристика стану об'єкта управління.

Об'єктом діагностики є цілісна високоорганізована система з усіма її функціональними підсистемами.

Завдання діагностики полягає в комплексному виявленні проблем і визначенні заходів щодо знешкодження негативного впливу на стан об'єкта [21].

До основних функцій діагностики відносять:

1) інформаційну, що передбачає перманентний чи систематичний збір інформації про всі сфери діяльності суб'єкта господарювання з різних джерел, а також її систематизацію, пріоритетність та перевірку на достовірність;

2) аналітичну – здійснює деталізацію виробничо господарської діяльності за складовими залежно від аналітичних цілей;

3) ідентифікаційну – полягає безпосередньо в ідентифікації існуючого поточного стану функціонування компанії, а також її ретроспективного та перспективного станів. В основному мова йде про встановлення характерних рис, визначення переваг і недоліків, шансів та загроз функціонування;

4) спрямувальну – розроблення заходів, що ґрунтуються на отриманих результатах діагностики та спрямовуються на покращення стану об'єкта дослідження;

5) дослідницьку – цільовому дослідженні різних сфер функціонування фірми, яка передбачає дотримання таких вимог: визначення суб'єктів дослідження, процедури та базових параметрів;

6) попереджувальну – виявлення потенційних ризиків та розроблення переліку заходів уникнення, запобігання та боротьби з ними;

7) регулятивну – полягає в усуненні виявлених недоліків, відхилень, розв'язанні існуючих проблем;

8) антикризову – полягає в розробленні заходів протидії кризовим явищам внутрішнього та зовнішнього середовища у поточному періоді й запобігання виникнення потенційних кризових явищ у майбутньому;

9) симптоматичну – виявляє та інтерпретує «симптоми» існуючого стану суб'єкта господарювання, а також визначає, на скільки стан позитивний, негативний, критичний;

10) консультаційну – дорадчу має на меті розгляд альтернативності та багатоваріантності заходів, що розробляються конкретними користувачами та спрямовані на цільове вирішення проблем [21].

Схему діагностики кризового стану суб'єкта господарювання розділяють на шість етапів:

1. Підготовчий – пов'язаний з вибором об'єкта для діагностики банкрутства, підбором фахівців-аналітиків, постановкою мети та завдань діагностики банкрутства.

2. Збирання інформації (другий етап) – містить у собі безпосередньо збирання статистичної інформації, оцінка вірогідності відображеної інформації, вибір релевантної інформації й попередня оцінка її командою аналітиків.

3. Проектування – це головний етап у діагностиці банкрутства, який вимагає творчого підходу, оскільки має на увазі вибір методів діагностики та побудову інструментів аналізу. Аналітичні інструменти залежать від сфери діяльності суб'єкта господарювання, його розмірів і форми власності, до основних інструментів можна віднести: фактори виникнення банкрутства, симптоми стадій банкрутства, схеми управлінського аналізу й вибору варіанта рішення для кожної стадії банкрутства, побудова математичної моделі ідентифікації стадії банкрутства, розробка системи показників діагностики банкрутства підприємства, використання методу експертних оцінок для вибору базової стратегії подолання кризової ситуації.

4. Розрахунковий – передбачає написання програмних засобів для розрахунку аналітичних інструментів діагностики банкрутства, розрахунок кількісних показників та опис якісних.

5. Аналітичний – містить у собі оцінку і аналіз отриманих результатів, його зміст полягає в одержанні кінцевої реалізації поставлених цілей і завдань.

6. Етап видачі рекомендацій – це завершальний етап, на якому відбувається складання прогнозу подальшого розвитку компанії і видача рекомендацій із подолання негативних тенденцій, що намітилися [29].

Діагностика банкрутства в залежності від цілей і методів поділяється на 2 основні системи:

- систему експрес-діагностики банкрутства;
- систему фундаментальної діагностики банкрутства.

Експрес-діагностика банкрутства здійснюється на базі даних фінансового обліку за стандартними алгоритмами аналізу і характеризує систему регулярної оцінки кризових параметрів фінансового розвитку компанії [29].

Враховуючи те, що інформаційною базою експрес-аналізу виступає публічна фінансова звітність, його проведення треба організувати в такій послідовності:

- виявлення та оцінка «проблемних» статей балансу;
- виявлення й оцінка причин різких коливань величини окремих елементів балансу та його структури;
- оцінка дотримання балансових пропорцій та критичних значень базових показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання;
- оцінка ймовірності банкрутства в найближчій та віддаленій перспективі [29].

Фундаментальна діагностика банкрутства фірми здійснюється на основі низки методів і характеризує систему оцінки параметрів кризового фінансового розвитку компанії [26].

До основних цілей фундаментальної діагностики відносять:

- 1) поглиблення результатів оцінки кризових параметрів фінансового розвитку, отриманих у процесі експрес-діагностики банкрутства;
- 2) підтвердження отриманої попередньої оцінки масштабів кризового фінансового стану;
- 3) прогнозування розвитку окремих факторів, генеруючи загрозу банкрутства, і їхніх негативних наслідків;
- 4) оцінка і прогнозування здатності суб'єкта господарювання до нейтралізації загрози банкрутства за рахунок внутрішнього фінансового потенціалу [26].

Методичне забезпечення діагностики загроз банкрутства характеризується значною різноманітністю підходів й інструментів її проведення, що обумовлює доцільність класифікації й систематизації представлених в таблиці 1.3.

Як бачимо, на державному рівні має місце застосування «Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій», яка була розроблена в 1996 році у яких увагу головним чином приділено оцінюванню фінансового стану та аналізу виробничо-господарської діяльності об'єктів дослідження.

Провідним завданням аналізу є оцінювання результатів господарської діяльності за попередній та поточний рік, виявлення факторів, що позитивно чи негативно вплинули на показники роботи підприємства, а в підсумку – прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною (незадовільною), а підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним). Вважаємо, що за кількістю існуючих показників, діапазоном охоплення аспектів діяльності підприємства та сукупною трудомісткістю процесу оцінювання вона є оптимальною для замовників і виконавців.

Особливу увагу приділено розрахунку не лише загальних показників оцінювання фінансового стану, а й коефіцієнтів, що надають можливість визначити схильність підприємства до погіршення фінансового стану або в цілому до проявів банкрутства у Методичних рекомендаціях щодо виявлення

ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

Таблиця 1.3

Методика діагностики банкрутства підприємств

Методика діагностики банкрутства підприємств	Державний підхід	Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій [4]
		Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [5]
	Науковий підхід	Авторські методики (комерційні) є комерційною таємницею власників цих методика
		Базові методики (загальновідомі) широко висвітлюються у спеціальній літературі, використовуються в науково-дослідній роботі
	Використання багатофакторних моделей та методів	Порівняльний аналіз оціночних показників діяльності. Сфери:
		<ul style="list-style-type: none"> - організація управління підприємством; - фінансово-майновий стан; ресурсний потенціал підприємств; - результати господарської діяльності підприємств за інвестиційної); - основними видами (операційної, фінансової, інвестиційної); - комбінований підхід (збалансована система діагностичних показників за різними аспектами діяльності підприємства).

Зауважимо, ці рекомендації здебільшого призначені для використання в процесі провадження справи про банкрутство, до якого залучаються судді, що не мають спеціальної економічної освіти.

Спільним недоліком для вищевказаних методик є те, що у них відсутній загальний критерій, на підставі якого можна було сформулювати однозначний висновок про рівень фінансового стану підприємства та можливість настання його банкрутства, а також недостатнє використання показників грошового потоку, що характеризують ефективність основної діяльності суб'єкта підприємництва (з точки зору генерування грошових потоків), які можна спрямувати на інвестування й погашення заборгованості. Розрахована за допомогою сукупності показників не дозволяє зробити однозначних

висновків, в більшості випадків отримуються результати, що потребують додаткового дослідження, аналізу й обґрунтування.

На сьогодні проблема банкрутства є досить болючим питанням, оскільки частина українських підприємств перебуває у складному фінансово-економічному становищі. Вплив факторів (зовнішніх та внутрішніх) призводить до їх неплатоспроможності та є основною причиною збитковості підприємств, та порушення чисельних справ про банкрутство.

Тому подолання проблеми банкрутства в певній мірі залежить від функціонування організаційного механізму попередження та виявлення загроз на підприємстві ще на ранніх стадіях та розробки й впровадження відповідних антикризових заходів, що дозволять подолати кризу, відновити платоспроможність й запобігти процесу банкрутства і ліквідації суб'єктів підприємства.

1.3. Характеристика стійкості економічного зростання на підприємстві

Головною метою функціонування підприємства є одержання прибутку в процесі своєї діяльності, а також: конкурентоздатність, задоволення попиту покупців, контроль за оптимізацією витрат підприємства та інше. Головним економічним інтересом підприємства є досягнення його економічної стійкості.

Система керування підприємства повинна забезпечити прийнятну ефективність у рамках відхилень, що можна характеризувати як стан «стійкості» чи «рівноваги». Стан стійкості потрібно розглядати як незмінність деяких показників системи, так наприклад: обсяг продажів, прибутки й припустимих відхилень від їхніх заданих значень.

Економічна рівновага – стан економічної системи ринку, яка характеризується наявністю збалансованості та зрівноважування двох різнонаправлених факторів (наприклад: витрати/доходи, попит/пропозиція) [35].

Загалом питання аналізу стійкості економічного зростання підприємств є актуальними і вимагають подальшого дослідження економістів.

Дослідимо у випускній роботі стійкість економічного зростання та його характеристику. Стійкість економічного зростання дозволяє припустити, що підприємству не загрожує банкрутство. Тому перед керівництвом стоїть завдання: забезпечити стійкі темпи економічного розвитку підприємства.

Стійкість підприємства здебільшого розглядають як такий стан, коли воно стабільно функціонує, реагує на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі. Тобто коли підприємство здатне повертатися в стан рівноваги за певний час, або ж, якщо система виходить із певного стану рівноваги, та переходить на новий рівень. Стан підприємств вважають не стійким та не керованим, якщо воно не може перейти на новий рівень або повернутися на попередній рівень після дії негативних факторів, або коливаються із широкою амплітудою. Відповідно рівноважним є такий стан, для підтримання якого потрібні мінімальні затрати сировинних, трудових, енергетичних інформаційних чи будь яких інших ресурсів, тобто найбільш ефективний у певній ситуації.

Деякі науковців звертають увагу на ще один аспект: досягнута стійкість має гарантувати неперервність розвитку підприємства у майбутньому. Для визначення цього процесу вживають різні поняття, зокрема: «стійкий розвиток», «стабільність розвитку», «стійке зростання», «стійкість економічного зростання» тощо, які характеризують перспективи змін стійкості розвитку підприємства. Ці категорії близькі за суттю, але ж не тотожні. Зокрема не зовсім чітко розмежовано поняття «стійке зростання» і «темпи стійкості економічного зростання» [36].

Основними показниками стійкого економічного зростання є:

1) зростаючі або стабільні темпи приросту вартості підприємства. Важливо виділити вплив інфляції на зміну ціни капіталу підприємств;

2) приріст обсягу довгострокового фінансування (довгострокові інвестиції та довгострокове залучення капіталу) за параметрами реальної прибутковості й оптимістичного ризику;

3) збільшення обсягу власного капіталу (абсолютний приріст і стійкі темпи зростання) насамперед за рахунок акціонерної діяльності та фінансових результатів діяльності;

4) приріст оборотності активів і капіталу, що зумовлює їх вивільнення для розширення підприємницької діяльності.

5) збільшення обсягів продажів.

Зміну стійкості економічного зростання підприємства можна оцінити за темпами зміни певних показників (найчастіше обсягів продажу та прибутку). Такі дослідження започаткувала Пенроуз Е., вони були поглиблені в працях Моріса Р., Баумоля У., Хігінса Р., Дж. Ван Хорна та інших зарубіжних науковців. У сучасних публікаціях детально проаналізовано переваги, недоліки, проблеми застосування моделей стійкого зростання, які використовують для перспективного аналізу діяльності підприємств, а також встановлено типові помилки при використанні концепції стійкого зростання в управлінні підприємством. Частково ці проблеми вирішено вітчизняними вченими.

Слід зазначити, що модель стійкого зростання підприємства широко застосовують і у фінансовому аналізі, стратегічному управлінні, менеджменті персоналу, антикризовому управлінні тощо.

Єдиного поняття «стійкості економічного зростання підприємства» на сьогоднішній день не сформульовано, хоча проблематика привертає увагу різних науковців. Так, американський вчений Х. Дейлі дав влучне визначення «стійкому розвитку», визначивши його як «розвиток без зростання», а потім уточнив: «стійкий розвиток виникає тоді, коли економічне зростання не виходить за межі здатності системи до життєзабезпечення».

Вважають, що підприємство має короткострокову стійкість – якщо забезпечена його платоспроможність, і довгострокову стійкість – якщо темпи

його розвитку (підприємства) відповідають темпам розвитку ринку. Стійке зростання підприємства – довгострокове зростання, яке характеризується незмінними пропорціями між основними показниками, а темпи стійкого зростання – швидкістю розширення масштабів діяльності, за умов збереження сформованих фінансової та операційної стратегій.

Найзагальнішими абсолютними показниками, за якими можна зробити достатньо інформативні висновки щодо загальних тенденцій стійкості економічного зростання підприємства, є: чистий дохід від реалізації продукції; чистий прибуток; і капітал, інвестований у діяльність (обсяг активів). Оптимальним вважають таке співвідношення темпів зростання цих показників [37].

$$T_3^{\text{Пч}} > T_3^{\text{Дч}} > T_3^{\text{А}} > 100\%, \quad (1.1)$$

де $T_3^{\text{Пч}}$ – темп зростання чистого прибутку;

$T_3^{\text{Дч}}$ – темп зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$T_3^{\text{А}}$ – темп зростання капіталу, інвестованого в діяльність підприємства (темп зростання вартості активів).

Отже можна виділити певні, оптимальні пропорції, які, незважаючи на критику деяких науковців, дають можливість впорядкувати їх динаміку і встановити причинно-наслідковий зв'язок між показниками, отже:

– якщо темпи зростання активів підвищуються, то економічний потенціал підприємства поліпшується, масштаби діяльності зростають;

– якщо темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції вищі за темпи зростання економічного потенціалу, то на кожну гривню додатково вкладеного капіталу підприємство отримує більше, ніж одну гривню віддачі;

– якщо темпи зростання чистого прибутку перевищують темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції та темпи зростання активів,

то витрати виробництва знижуються, і майно використовують ефективніше [38].

Стійким зростанням підприємства вважається таке, за якого підприємство не завдає шкоди своїм фінансовим ресурсам і не змінює фінансового ризику. Для стійкого зростання характерним є врівноважений рух коштів. Щоб збільшити обсяги реалізації, необхідно збільшити майно підприємства, а це можливе за умови збільшення власного та позикового капіталу.

Аналітичне дослідження стійкості зростання підприємства (ще називають аналізом ділової активності) передбачає порівняння темпів зміни цих показників за декілька періодів. Чим вищі темпи зростання продажу продукції і чистого прибутку, тим перспективніше вкладання додаткового капіталу в діяльність підприємства. Співвідношення цих загальних показників називають – «золотим правилом економіки» підприємства, або «економічною нормаллю» і пояснюють як найвигідніше співвідношення основних абсолютних характеристик розвитку підприємства [39].

Сталими джерелами фінансування діяльності підприємства, як відомо, повинні бути власний оборотний капітал, короткострокові/довгострокові кредити і позики. Погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання супроводжується – зменшенням розміру власного капіталу на покриття (занадто дорогої за вартістю) матеріально-технічної бази, наявністю значних розмірів незавершеного будівництва, зростанням поточних зобов'язань за розрахунками, чи зростанням дебіторської заборгованості, тощо. Усе це є причиною виникнення дефіциту власного оборотного капіталу та необхідності залучення додаткових джерел фінансування. Таким чином з метою забезпечення фінансової стійкості підприємству необхідно зважено підходити до залучення позикового капіталу.

Звідси й зацікавленість інвесторів щодо прогнозової оцінки фінансової стійкості підприємств у якості основного критерію надійності партнера.

Потрібно зазначити, що саме забезпеченість підприємств власним оборотним капіталом, структура позикового капіталу, рівень фінансової стійкості дозволяє спрогнозувати темпи розвитку підприємства на основі коефіцієнта стійкості економічного зростання.

Можливості підприємства щодо розширення основної діяльності за рахунок реінвестування власних коштів визначаються за допомогою коефіцієнта стійкості економічного зростання.

Коефіцієнт стійкості економічного зростання – це такий показник який визначається як співвідношення суми чистого прибутку, що направляється на накопичення, до суми власного капіталу. Використання багатофакторної моделі коефіцієнта стійкості економічного зростання дозволяє спрогнозувати темпи розвитку підприємства та оцінити вплив кожного показника (фактора) на загальну стійкість економічного зростання.

Розширена факторна модель коефіцієнта стійкості економічного зростання має наступний вигляд:

$$K_{\text{сез}} = K_1 \times K_2 \times K_3 \times K_4 \times K_5 \times K_6 \times K_7, \quad (1.2)$$

де $K_{\text{сез}}$ – коефіцієнт стійкості економічного зростання;

K_1 – частка прибутку, реінвестована у виробництво (чистий прибуток за мінусом виплачених дивідендів / чистий прибуток);

K_2 – рентабельність реалізації (чистий прибуток / чиста виручка від реалізації);

K_3 – оборотність власного оборотного капіталу (чиста виручка від реалізації / середній розмір власного оборотного капіталу);

K_4 – забезпеченість власним оборотним капіталом (середній розмір власного оборотного капіталу / середній розмір оборотних активів);

K_5 – коефіцієнт поточної ліквідності (середній розмір оборотних активів / середній розмір короткострокових зобов'язань);

K_6 – частка короткострокових зобов'язань у капіталі підприємства (середній розмір короткострокових зобов'язань / середній розмір капіталу);

K_7 – коефіцієнт фінансової залежності (середній розмір капіталу / середній розмір власного капіталу).

Отримані результати аналізу стійкості економічного зростання дають змогу оцінити, якими темпами в середньому збільшується власний капітал підприємства за рахунок прибутку від господарської діяльності. Зростання такого показника в динаміці свідчить про збільшення частки власного капіталу, сформованого за рахунок нерозподіленого прибутку звітного періоду, який є найдешевшим джерелом фінансування розвитку підприємства.

Прогнозування темпів стійкого зростання може передбачати використання різних базових показників. Деякі науковці, зокрема такі відомі, як Дж. Ван Хорн, Б. Джордан, С. Росс, Р. Вестерфілд, вважають, що стійкий стан порушується постійно внаслідок зміни пропорцій зростання власного капіталу та обсягу продажу, тому пропонують скореговані моделі стійкості зростання. Також у сучасних моделях критерієм пропонують визнавати не лише темпи зростання обсягів продажу продукції, а й економічну додану вартість, яка показує додану норму прибутку понад загальну вартість капіталу підприємства. Розрахунок темпів стійкого зростання незалежно від вибраного конкретного результативного показника ґрунтується на ретроспективній інформації, відповідно будь-які відхилення призводять до некоректного прогнозування значення показника та проблем розроблення заходів щодо їх усунення [40].

Для підвищення динамічності розвитку підприємству потрібно вживати наступні заходи:

– визначати пропорції і динаміку виробничої діяльності, що склалися на певний час, і використовувати лише фінансові важелі – зниження коефіцієнта дивідендних виплат (зниження частки виплат чистого прибутку власникам чи учасникам корпорації при його розподілі) і зростання у відповідних межах коефіцієнта фінансової залежності, що призведе до збільшення частки

позикового капіталу в загальній сумі джерел фінансування діяльності підприємства, до зростання на цій основі рентабельності власного капіталу внаслідок ефекту фінансового левериджу;

– підвищувати ефективність господарської діяльності підприємства (зростання показника чистої рентабельності основної діяльності) та використання підприємством усіх наявних ресурсів (зростання коефіцієнта оборотності активів); фінансові важелі при цьому відіграють другорядну роль;

– поєднувати попередні дві стратегії і орієнтуватися як на підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, так і на застосування дієвих фінансових важелів.

Викладений вище матеріал дає можливість сформулювати алгоритм проведення аналізу стійкості зростання, який розглянуто на рисунку 1.8 [40].

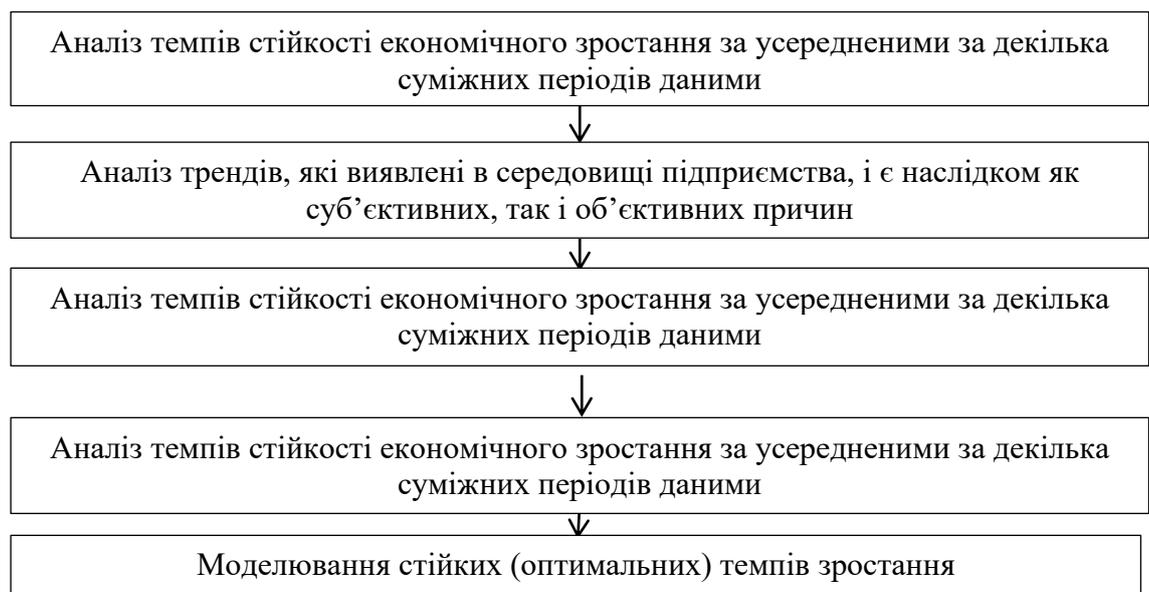


Рис. 1.8. Основні напрями аналізу стійкості зростання

Для збереження конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі підприємство повинно постійно дбати, як про продажі, прибуток, та фінансову стійкість й платоспроможність.

Отже, використання різноманітних методів діагностики банкрутства дозволяє отримати повну та достовірну інформацію стосовно об'єкта, що діагностується, проаналізувати та виявити недоліки у фінансовій політиці

підприємства, визначити нові інноваційні стратегії та сформулювати висновки щодо фінансового оздоровлення підприємства.

Для забезпечення стійкого розвитку підприємства необхідно забезпечити стійке економічне зростання, яке представляє собою здатність суб'єкта підприємництва нарощувати обсяги виробництва та реалізації продукції за умови підвищення ефективності використання наявних ресурсів і зменшення ступеня впливу зовнішніх факторів на умови й параметри діяльності з дотриманням принципів ефективності діяльності. В свою чергу, стійке економічне зростання також повинно визначатися певним набором чинників і умов, за яких ці чинники сприятимуть досягненню цілей підприємства в напрямку стійкого економічного розвитку.

Отже, у першому розділі бакалаврської роботи розглянуто теоретичні аспекти банкрутства та стійкості економічного зростання підприємства, а саме: досліджено сутність трактування «банкрутства», різними авторами зарубіжними та українськими, нормативними актами та словниками. Розглянуто причини настання банкрутства підприємства, які поділяються на внутрішні та зовнішні. Представлено найбільш характерні ознаки банкрутства. досліджено класифікацію та види банкрутства, та їх зміст. Також дізналися, що банкрутство поділяється на: реальне, фіктивне, навмисне та технічне. Основною причиною банкрутства є зменшення попиту на продукцію, але також може бути недостатність інноваційного потенціалу, втрата фінансової стійкості, зменшення капіталу, криза ліквідності та інше.

Розкрито роль та призначення системи діагностики банкрутства підприємства.

Розглянуто систему діагностики банкрутства та її роль для підприємств сучасних умовах. Розглянуто об'єкт, предмет, етапи та цілі діагностики ймовірності банкрутства. Що стосується діагностики банкрутства підприємства, то існують методи за якими можна здійснити прогноз

ймовірності банкрутства, а саме: аналітичний, експертний, лінійний, динамічне програмування та діагностика на моделях.

Розглянуто моделі й запропоновано система банкрутства і підтримки підприємств в ринковій економіці зарубіжних країн. Що може бути використана та впроваджена в Україні.

Для кожного підприємства є важливим забезпечити стійке економічне зростання, так як це дає змогу нарощувати обсяги виробництва та реалізації продукції, збільшувати результати. Досліджено сутність та характеристику стійкості економічного зростання на підприємстві, за допомогою якої можна виявити «хворі статті» та спрогнозувати результати діяльності підприємства.

Розглянули основні показниками стійкого економічного зростання та ознайомились із математичним інструментарієм його визначення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Фінансово-економічна характеристика та оцінка майна ТДВ «Яготинський маслозавод»

Товариства з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод» це підприємство харчової промисловості, яке розташоване у місті Яготин, Яготинського району, Київської області. Займається воно переробленням молока та виготовленням молочної продукції. Також є одним із найбільших та найкращих виробників сиру та вершкового масла в Україні.

Кількість працівників становить 950 осіб. Завод розпочав свою роботу в червні 1956 року та став одним з найбільших молочних підприємств в Україні. За свої 66 років існування підприємство отримало безліч нагород та високу репутацію.

Для поліпшення якості продукції на ТДВ «Яготинський маслозавод» було встановлено високотехнологічне обладнання найкращих світових виробників, яке дало змогу проводити виробничий процес без втручання людини, а саме забір сировини та фасування готової продукції, що гарантує високу якість виготовленому продукту.

2006 рік став головним для заводу, тому що він ввійшов до складу групи компаній «Молочний альянс».

Після приєднання маслозавод почав набирати потужності та обсяги виробництва, що призвело до збільшення сировинної зони підприємства, яка в теперішньому часі охоплює Київську, Полтавську, Чернігівську, Житомирську, Черкаську, Вінницьку та Хмельницьку області.

У 2012 році з'явилась на торговельному ринку марка молочного харчування для дітей під назвою «Яготинське для дітей». Для цього було

збудовано окремий завод, який розташований в екологічно чистій зоні смт. Згурівка, Київської області.

У 2017 році підприємство вирішило змінити організаційно-правову форму. Було прийнято рішення про перетворення Публічного акціонерного товариства «Яготинський маслозавод» у Товариство з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод».

Наприкінці грудня 2021 року, Яготинський маслозавод надіслав листа комерційним партнерам із попередженням, що з 1 січня 2022 року підприємство буде змушене частково виконувати заявки на постачання продукції з подальшим припиненням виробництва. У листі було зазначено, що кризова інформація в молокопереробній галузі, яка складалася протягом року, досягла свого апогею. Основна причина зупинки виробництва – висока ціна на газ, вартість якого більш ніж у 10 разів вища за минулорічні показники [2].

Для більш детального ознайомлення з господарською діяльністю ТДВ «Яготинський маслозавод» розглянемо дохід від продажу продукції (за різними групами) за 2019-2021 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Дохід від продажів продукції за 2019-2021 роки

Найменування номенклатурної групи	2019	2020	2021
Масло	573 574	571 572	592229
Сирно-творожна	290 352	314 630	379215
Молоко	776 198	829 450	752070
Вершки	121 096	142 669	131225
Сметана	342 428	432 234	398737
Кисломолочна	495 407	475 380	449156
Дитяче харчування	389 436	293 125	333728
Інша молочна продукція	171 994	107 263	67301
Усього	3 160 485	3 166 323	3103661

Результати зображено на рисунку 2.1.

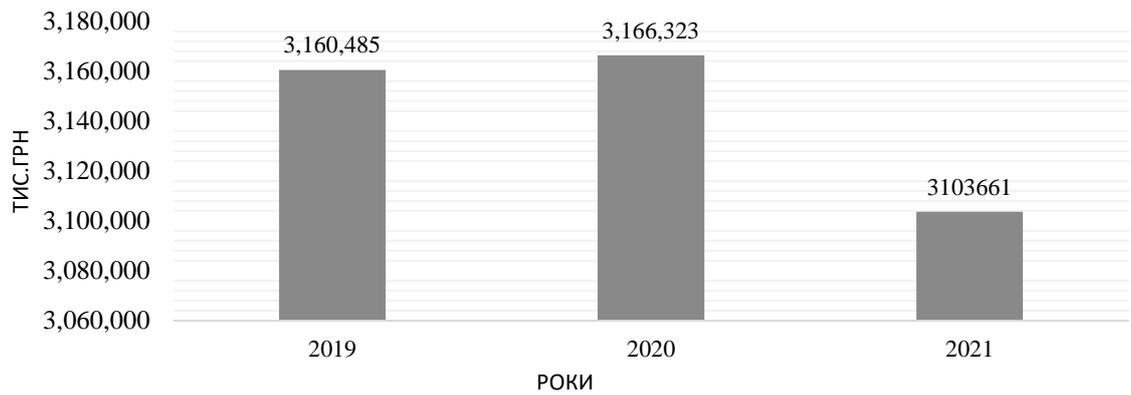


Рис. 2.1. Дохід від реалізації продукції ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки

Отже, як можна побачити з рисунка дохід від реалізації продукції у 2021 році значно знизився, що свідчить про зменшення попиту споживачів на продукцію або про несвоєчасне та неповне надходження виручки.

Для аналізу діяльності підприємства варто дослідити динаміку структури майна підприємства. Майно підприємства являє собою ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигод у майбутньому [4].

Проведення аналізу динаміки структури майна, шляхом складання агрегованого балансу, визначення ефективності використання необоротних та оборотних активів, оцінка власного та позикового капіталу здійснюється на основі даних звітності підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод». Агрегований баланс підприємства наведено у таблиці 2.2.

У результаті складання агрегованого балансу за фінансовими показниками ТДВ «Яготинський маслозавод» було виявлено наступні зміни структури й динаміки балансу протягом досліджуваного періоду.

У 2020-2021 роках збільшився обсяг майна у порівнянні з 2019 роком. У 2019 р. вартість майна склала 1357108 тис. грн., у 2020 р. показник зріс на 192297 тис. грн., а у 2021 р. збільшення відбулося на 25215 тис. грн. у порівнянні з 2020 р. Це свідчить про те, що підприємство останнім часом розширює обсяги своєї діяльності.

Таблиця 2.2

Агрегований баланс підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки

Актив	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення (+,-) 2020/2019		Темп зростання 2020/ 2019, %	Відхилення (+,-) 2021/2020		Темп зростання 2021/ 2020, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
1. Необоротні активи (1095)	400715	29,53	521959	33,69	432579	27,47	121244	4,16	130,26	-89380	-6,22	82,88
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...+1020)	299742	22,09	449730	29,03	420152	26,68	149988	6,94	150,04	-29578	-2,34	93,42
1.2. Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	77225	5,69	52495	3,39	0	0,00	-24730	-2,30	67,98	-52495	-3,39	0,00
1.3. Відстрочені податкові активи (1045)	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
1.4. Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1090)	23748	1,75	19 734	1,27	12427	0,79	-4014	-0,48	83,10	-7307	-0,48	62,97
2. Оборотні активи (1195)	956393	70,47	1027446	66,31	1142041	72,53	71053	-4,16	107,43	114595	6,22	111,15
2.1. Запаси (1100+1110)	106923	7,88	166210	10,73	165657	10,52	59287	2,85	155,45	-553	-0,21	99,67
2.2. Дебіторська заборгованість (1120+1125+...+1155)	829873	61,15	849588	54,83	940436	59,72	19715	-6,32	102,38	90848	4,89	110,69
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	19270	1,42	10217	0,66	31692	2,01	-9053	-0,76	53,02	21475	1,35	310,19
2.4. Витрати майбутніх періодів (1170)	197	0,01	249	0,02	377	0,02	52	0,00	126,40	128	0,01	151,41
2.5. Інші оборотні активи (1180+1190)	130	0,01	1182	0,08	3879	0,25	1052	0,07	909,23	2697	0,17	328,17
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
Всього майна (1300)	1357108	100%	1549405	100%	1574620	100%	192297	-	114,17	25215	-	101,63

Продовження табл. 2.2

Пасив	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення (+,-) 2020/2019		Темп зростання 2020/ 2019, %	Відхилення (+,-) 2021/2020		Темп зростання 2021/ 2020, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
1. Власний капітал (1495)	528350	38,93	592 784	38,26	529401	33,62	64 434	-0,67	112,20	-63 383	-4,64	89,31
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	219143	16,15	201 451	13,00	247574	15,72	-17 692	-3,15	91,93	46 123	2,72	122,90
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	609615	44,92	755170	48,74	797645	50,66	145 555	3,82	123,88	42 475	1,92	105,62
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	129238	9,52	216608	13,98	378396	24,03	87 370	4,46	167,60	161 788	10,05	174,69
3.2. Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	411351	30,31	514851	33,23	394601	25,06	103 500	2,92	125,16	-120 250	-8,17	76,64
3.3. Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	69026	5,09	23711	1,53	24648	1,57	-45 315	-3,56	34,35	937	0,04	103,95
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (1800)	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
Всього капіталу (1900)	1357108	100	1549405	100	1574620	100	192297	-	114,17	25 215	-	101,63

Збільшення активу балансу відбулося в значній мірі за рахунок збільшення оборотних активів. Структура активів балансу підприємства представлено на рисунку 2.2.

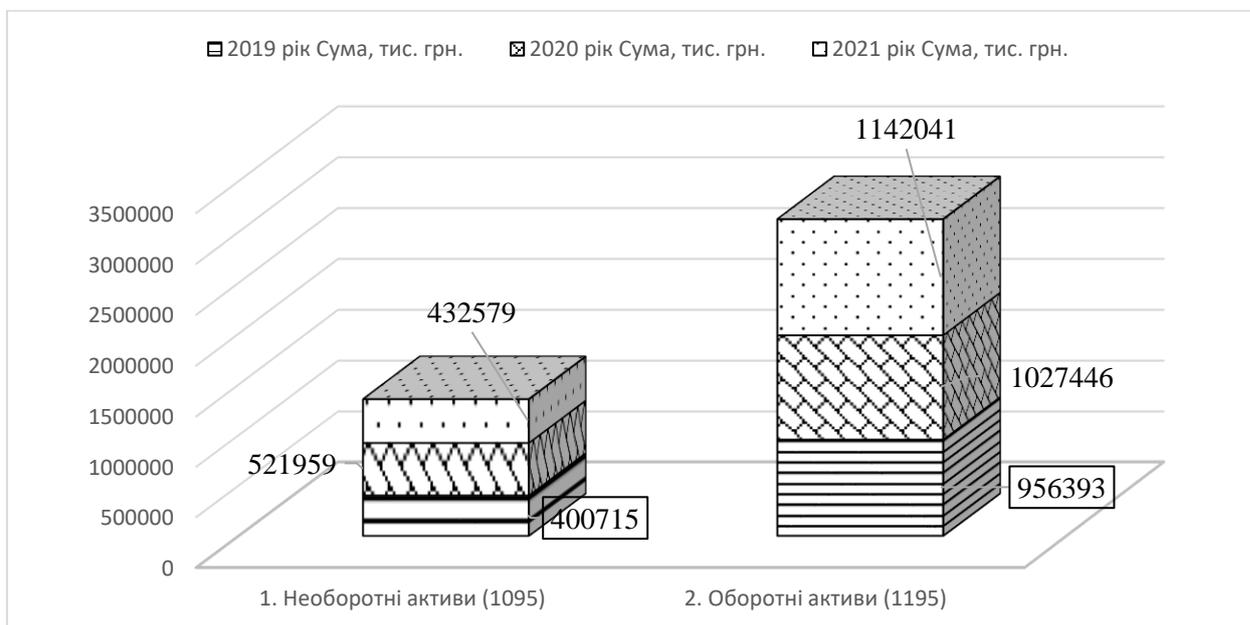


Рис. 2.2. Структура активу балансу ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки

Необоротні активи у 2021р значно знизились у порівнянні з 2020р. Найбільшу частку необоротних активів займають основні засоби і нематеріальні активи, які становлять у 2019 році 22,09 %, у 2020 році 29,03 %, у 2021 році 26,68%. Зміна суми може статися як за рахунок збільшення (зменшення) кількості машин, обладнання, будинків, споруджень, так і за рахунок підвищення вартості новопридбаних об'єктів і переоцінки старих у зв'язку з інфляцією.

Структура оборотних активів за аналізований період має динаміку до збільшення, що може свідчити про формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню обертання коштів підприємства.

Найбільша частка оборотних активів підприємства належить дебіторській заборгованості, яка у 2019 році становить 61,15 %, у 2020 році 54,83%, а у 2021 році 59,72 %.

За аналізований період спостерігається наявність хворих статей балансу, а саме зростання дебіторської заборгованості на більше ніж 40% від суми оборотних активів, що є негативним для підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод», адже підприємство не отримує повернення коштів від боржників і тому не зможе використовувати їх для власних цілей.

Аналіз пасивів показує, що питома вага власного капіталу підприємства з кожним роком знижувалась, тобто мала тенденцію до зменшення. У 2019 р. вартість власного капіталу склала 528350 тис.грн., у 2020 р. відбулося збільшення на 64434 тис. грн., а у 2021 р. зменшення на 63383 тис. грн. і склало 529401 тис. грн. Динаміка структури балансу наведена на рисунку 1.3. Що стосується структури пасиву, то в ній переважає показник поточних зобов'язань і забезпечень. Так, у 2019 році його питома вага становила 44,92%, а у 2020 році відбулося зростання на 3,82% і становила 48,76%, а у 2021 р. склала 50,66%. Найбільше цей показник збільшився за рахунок кредиторської заборгованості, що свідчить про те, що в підприємства існують проблеми з погашенням своїх боргів в певний строк.

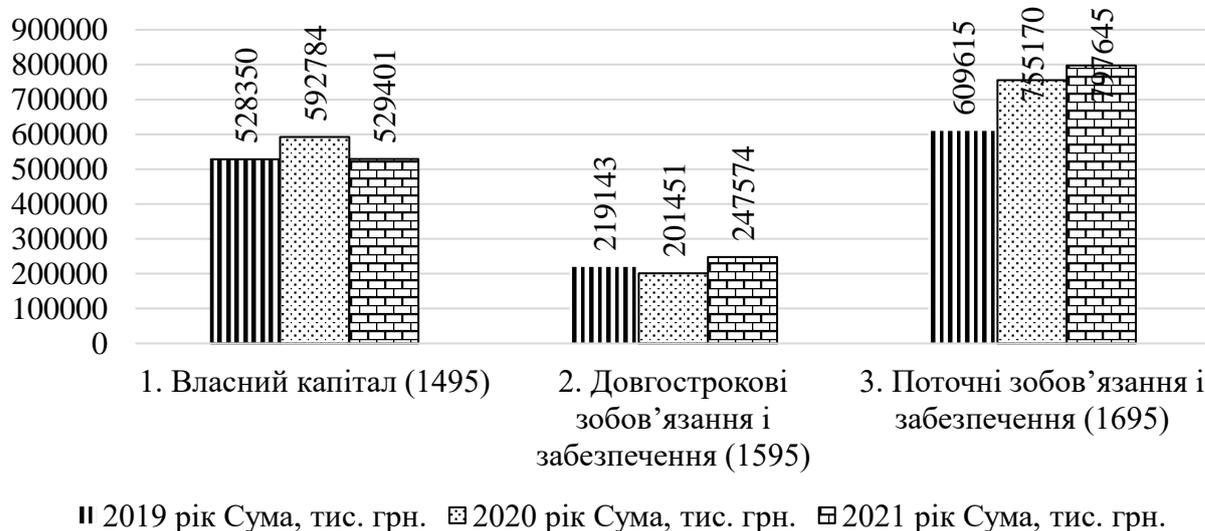


Рис. 2.3. Структура пасиву балансу за 2019-2021 роки

Питома вага довгострокових зобов'язань у 2019 р. становила 16,15%, у 2020 році 13 %, а в 2021 році 15,72 %. Всі ці дані свідчать про погіршення економічного становища на ТДВ «Яготинський маслозавод».

Отже, можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду ТДВ «Яготинський маслозавод» функціонує переважно за рахунок поточних зобов'язань. Негативним явищем для підприємства є тенденцію щодо їх збільшення. Також спостерігається надто високий показник дебіторської заборгованості, що є також негативно, адже підприємство не отримує повернення коштів від боржників і тому не зможе використовувати їх для власних цілей.

Для детальнішого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства варто дослідити капітал. Структура і динаміка власного й позикового капіталу наведено у таблиці 2.3.

Проаналізувавши таблицю 2.3 можна зробити наступні висновки. Сукупний капітал підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» протягом досліджуваного періоду має тенденцію до збільшення. У 2021 році в порівнянні з 2019 цей показник виріс на 217512 грн. Загальний показник власного капіталу у 2019 році становив 528 350 тис.грн., у 2020 році 592784 тис. грн., а у 2021 році його значення знизилось у порівнянні з попереднім на 61 383 тис. грн. Динаміку зміни розміру власного капіталу представлено на рисунку 2.4.

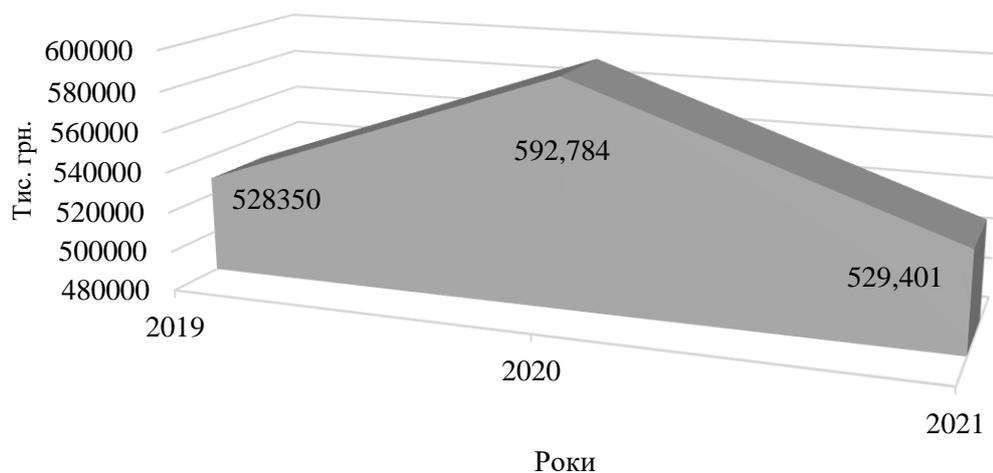


Рис. 2.4. Динаміка власного капіталу ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2019-2021 роках.

Таблиця 2.3

Структура і динаміка власного й позикового капіталу ТДВ «Яготинський маслозавод»

Найменування статей	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення 2020/2019			Відхилення 2021/2020		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	Δ	%	темп зростання, %	Δ	%	темп зростання, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Власний капітал	528350	38,93	592 784	38,26	529 401	33,62	64434	-0,67	112,20	-63383	-4,64	89,31
1. Зареєстрований (пайовий) капітал	3797	0,28	3 797	0,25	3 797	0,24	0	-0,03	100,00	0	0,00	100,00
2. Капітал у дооцінках	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
3. Додатковий капітал	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
Всього інвестований капітал	3797	0,28	3 797	0,25	3 797	0,24	0	-0,03	100,00	0	0,00	100,00
4. Резервний капітал	0	0	1 528	0,10	1 528	0,10	1 528	0,10	-	0	0,00	100,00
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	524553	38,65	587 459	37,92	524076	33,28	62906	-0,74	111,99	-63383	-4,63	89,21
Всього накопичений капітал	528350	38,93	592 784	38,26	529 401	33,62	64434	-0,67	112,20	-63383	-4,64	89,31
6. Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
7. Вилучений капітал	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
Всього капітал у розпорядженні	528350	38,93	592784	38,26	529401	33,62	64434	-0,67	112,20	-63383	-4,64	0,89
8. Інші резерви	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
Позиковий капітал	828758	61,07	956 621	61,74	1045219	66,38	127863	0,67	115,43	88598	4,64	109,26
1. Довгострокові зобов'язання	219143	16,15	201 451	13,00	247574	15,72	-17692	-3,15	91,93	46123	2,72	122,90
1.1. Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	41870	2,66	-	-	-	41870	2,66	-
1.2. Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.3. Цільове фінансування	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
1.4. Страхові резерви	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
1.5. Інші довгострокові зобов'язання та забезпечення	219143	16,15	201 451	13,00	205704	13,06	-17692	-3,15	91,93	4253	0,06	102,11
2. Поточні зобов'язання	609615	44,92	755 170	48,74	797645	50,66	145555	3,82	123,88	42475	1,92	105,62
2.1 Короткострокові кредити банків	129238	9,52	216 608	13,98	378396	24,03	87370	4,46	167,60	161788	10,05	174,69
2.2. Заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	6225	0,46	8 185	0,53	22096	1,40	1960	0,07	131,49	13911	0,87	269,96
2.3. Векселі видані	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
2.4. Заборгованість за товари, роботи, послуги	172321	12,70	201 194	12,99	228624	14,52	28873	0,29	116,76	27430	1,53	113,63
2.5. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	247404	18,23	323410	20,87	162218	10,30	76006	2,64	130,72	-161192	-10,57	50,16
2.6. Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
2.7. Інші поточні зобов'язання та забезпечення	54427	4,01	5 773	0,37	6311	0,40	-48654	-3,64	10,61	538	0,03	109,32
Сукупний капітал	1357108	100	1549405	100	1574620	100	192297	-	114,17	25215	-	101,63

Найбільша питома вага у структурі власного капіталу належить нерозподіленому прибутку, який у 2019 році становить 524553 тис. грн., у 2020 році 587459 тис. грн., а у 2021 році 524076 тис. грн. Зростання нерозподіленого прибутку є позитивним у 2020 році, проте у 2021 році відбувся спад даного показника, що є негативно для підприємства, адже це свідчить про зменшення прибутковості підприємства.

Найбільша питома вага у структурі сукупного капіталу належить позиковому. У 2019 році його значення становить 61,07%, далі спостерігається збільшення даного показника і вже у 2021 році його питома вага становить 66,38%.

Поточні зобов'язання за аналізований період мають динаміку до збільшення, загалом з 2019 року показник виріс на 188 030 тис. грн. Отримані результати свідчать про те, що ТДВ «Яготинський маслозавод» має багато поточних зобов'язань, частка яких більша, ніж власний капітал, що є негативним для підприємства. Обсяги позикового та власного капіталу підприємства наведено на рисунку 2.5.

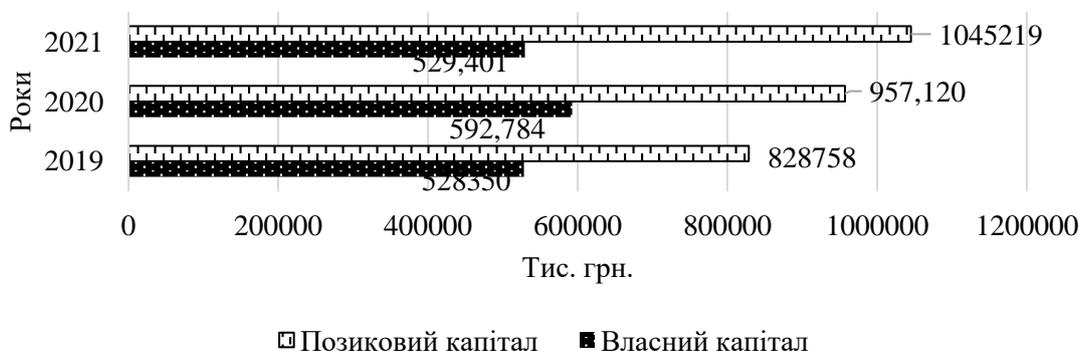


Рис.2.5. Обсяг позикового та власного капіталу ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки.

Отже, можна зробити висновок про те, що на підприємстві відбуваються негативні зміни у структурі власного капіталу. Оскільки відбувається зменшення прибутковості підприємства. Сукупний показник зростає тільки через збільшення поточних зобов'язань, питома вага яких більша за обсяг власного капіталу.

Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (див. додаток А) проводиться з метою визначення раціонального їх співвідношення, а також виявлення можливості залучення додаткових джерел.

Після проведення розрахунків можна зробити висновок, що дебіторська заборгованість на підприємстві майже у двічі перевищує кредиторську заборгованість протягом усього аналізованого періоду.

У 2019 році дебіторська заборгованість більша від кредиторської на 370619 тис. грн., у 2020 році на 319211 тис. грн., а у 2021 році на 521 187 тис. грн. Значне перевищення дебіторської заборгованості пов'язано, у першу чергу із зменшенням позикових коштів.

У структурі дебіторської заборгованості, найбільша частка належить заборгованості за товари, роботи і послуги, що свідчить про те, що підприємству не отримало своєчасну плату за реалізацію своєї продукції. Наслідками цієї ситуації є збільшення кредиторської заборгованості.

У 2021 році у порівнянні з 2019 роком спостерігається значне збільшення показника дебіторської заборгованості, на що значною мірою впливає заборгованість за розрахунками, яка становить у звітному періоді 506002 тис. грн. Надто велике значення показника дебіторської заборгованості є наслідком несвоєчасної виплати дебіторів своїх зобов'язань.

Динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості ТДВ «Яготинський маслозавод» за аналізований період наведено на рисунку 2.6.

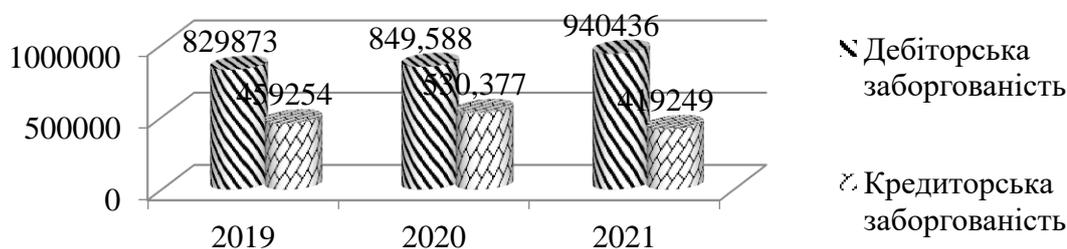


Рис.2.6. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТДВ «Яготинський маслозавод»

Отже, у результаті складання агрегованого балансу за фінансовими показниками підприємства було виявлено, що за останній час обсяг майна

підприємства щорічно збільшувався. Причиною цьому стало розширення обсягу діяльності виробництва.

Структура оборотних активів за аналізований період має динаміку до збільшення, що може свідчити про формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню обертання коштів підприємства.

За аналізований період спостерігається наявність хворих статей балансу, а саме зростання дебіторської заборгованості на більше ніж 40% від суми оборотних активів, що є негативним для підприємства адже підприємство не отримує повернення коштів від боржників і тому не зможе використовувати їх для власних цілей.

Аналіз пасивів показує, що питома вага власного капіталу підприємства з кожним роком знижувалась. У 2019 р. вартість власного капіталу склала 528350 тис. грн., у 2020 р. відбулося збільшення на 64434 тис. грн., а у 2021 р. зменшення на 63383 тис. грн. і склало 529401 тис. грн. Що стосується структури пасиву ТДВ «Яготинський маслозавод», то в ній переважає показник поточних зобов'язань і забезпечень. Найбільше цей показник збільшився за рахунок кредиторської заборгованості, що свідчить про те, в підприємства існують проблеми з погашенням своїх боргів в певний строк.

ТДВ «Яготинський маслозавод» функціонує переважно за рахунок поточних зобов'язань. Негативним явищем для підприємства є тенденція щодо їх збільшення. Також спостерігається надто високий показник дебіторської заборгованості, що є також негативно, адже підприємство не отримує повернення коштів від боржників і тому не зможе використовувати їх для власних цілей.

Найбільша питома вага у структурі власного капіталу належить нерозподіленому прибутку, який у 2019 році становить 524553 тис. грн., у 2020 році 587459 тис. грн., а у 2021 році 524076 тис. грн. Зростання нерозподіленого прибутку є позитивним у 2020 році, проте у 2021 році відбувся спад даного показника, що є негативно для підприємства, адже це свідчить про зменшення прибутковості підприємства.

Н--*а підприємстві відбуваються негативні зміни у структурі власного капіталу. Оскільки відбувається зменшення прибутковості підприємства. Сукупний показник зростає тільки через збільшення поточних зобов'язань, питома вага яких більша за обсяг власного капіталу.

Показник дебіторської заборгованості на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» майже у двічі перевищує кредиторську заборгованість протягом усього аналізованого періоду.

У структурі дебіторської заборгованості, найбільша частка належить заборгованості за товари, роботи і послуги, що свідчить про те, що підприємству не отримало своєчасну плату за реалізацію своєї продукції. Наслідками цієї ситуації є збільшення кредиторської заборгованості. Надто велике значення показника дебіторської заборгованості є наслідком несвоєчасної виплати дебіторів своїх зобов'язань.

Для більш поглибленого аналізу фінансової діяльності підприємства необхідно розрахувати показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

2.2. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства

Фінансова стійкість — це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне. Це здатність підприємства здійснювати свою діяльність в напрямку розвитку, при цьому зберігати рівновагу власних активів і пасивів у середовищі, яке постійно змінюється. Фінансової стійкості можна досягти, здійснюючи ефективне та оптимальне управління грошовими коштами, запасами, основними засобами, а також джерелами їх забезпечення власним та позиковим капіталом. Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють забезпечення запасів і витрат джерелами коштів для їх формування.

Розрізняють такі види фінансової стійкості підприємства: абсолютна стійкість фінансового стану, нормальний стійкий фінансовий стан; нестійкий фінансовий стан; кризовий фінансовий стан. Розрахуємо фінансову стійкість ТДВ «Яготинський маслозавод». Розраховані результати показників фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод» наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Показники стану фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод»

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Від-ня 2020-2019	Відх-ня 2021-2020	Темп зростання %	
						2020/2019	2021/2020
1. Наявність власних коштів в обороті	127635	70 825	96822	-56810	25997	55,49	136,71
2. Коефіцієнт фінансової стійкості(довгострокової фінансової незалежності)	0,55	0,51	0,49	-0,04	-0,02	93,07	96,26
3.Коефіцієнт фінансової автономії(незалежності концентрації власного капіталу)	0,39	0,38	0,34	-0,01	-0,05	98,27	87,88
4.Коефіцієнт фінансової залежності	2,57	2,61	2,97	0,05	0,36	101,76	113,79
5.Коефіцієнт фінансового ризику(фінансового лівериджу)	0,41	0,34	0,47	-0,07	0,13	81,93	137,61
6.Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,66	0,46	0,65	-0,20	0,19	69,98	141,63
7.Коефіцієнт забезпеченості(покриття) запасів	3,24	1,64	2,08	-1,61	0,44	50,51	126,91
8.Коефіцієнт заборгованості	1,15	1,27	1,51	0,12	0,23	110,41	118,27
9.Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	0,64	0,62	0,51	-0,02	-0,11	97,20	81,74

Отже, на основі отриманих розрахунків можна зробити висновки про те, що протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення показника зростання власних в обороті коштів. У 2019 році в порівнянні з 2021 власні

кошти зменшились на 30813 тис. грн. Динаміку зміни власних коштів наведено на рисунку 2.7.

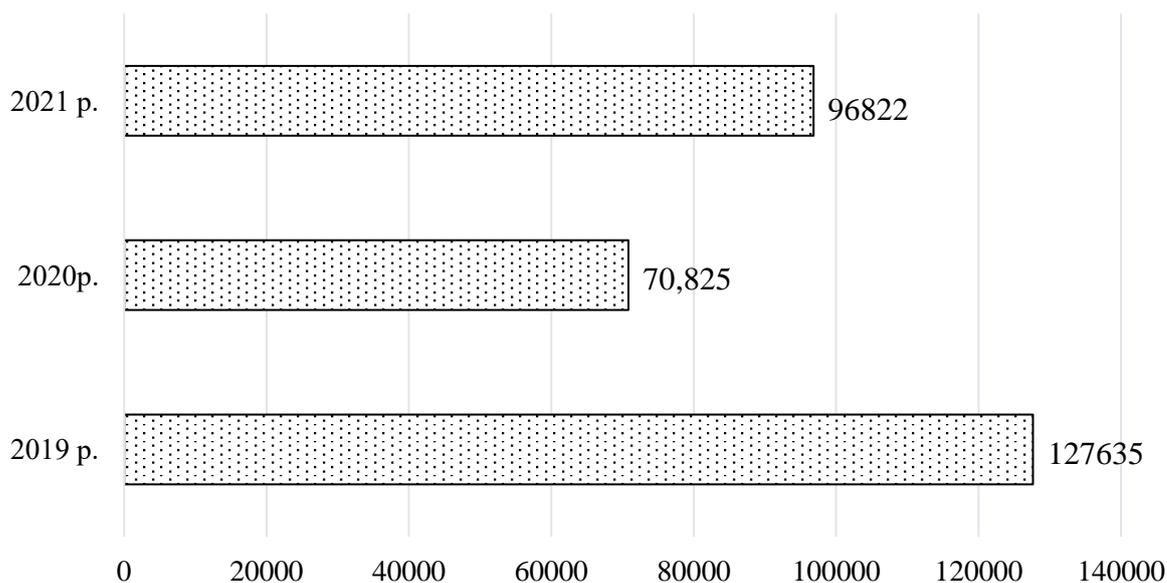


Рис. 2.7. Динаміка наявності власних коштів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки, тис.грн

Коефіцієнт фінансової стійкості має негативну тенденцію – зниження. У 2019 р. складає 0,55 грн/грн, у 2020 р. 0,51 грн./грн., а у 2021 р. знизився на 0,02 грн./грн. і становить 0,49 грн./грн. Зростання даного показника є негативним, що свідчить про те, що активи підприємства не забезпечені стабільним джерелом фінансування, а отже, фінансове становище не є стійким.

Коефіцієнт фінансової автономії також має негативні зміни у 2019 р. складає 0,39 грн./грн., а у 2021 становить 0,34 грн/грн. Зниження цього показника свідчить про зменшення частки власного капіталу у загальній вартості капіталу.

Коефіцієнт фінансової залежності з кожним роком має тенденцію до збільшення, що є негативним, адже збільшення даного показника свідчить про збільшення фінансової залежності ТДВ «Яготинський маслозавод» від своїх кредиторів.

Коефіцієнт фінансового ризику у 2021 році в порівнянні з 2019 роком збільшився на 0,06 грн/грн і становить 0,47 грн/грн. Збільшення цього коефіцієнта свідчить про залежність від залучених джерел.

Коефіцієнт забезпеченості запасів знизився з 2019 року до 2021 року на 1,16 грн/грн. Цей коефіцієнт знаходиться в межах оптимального значення, що свідчить про забезпеченість підприємства власними джерелами коштів для формування товарно-матеріальних засобів. Динаміка змін коефіцієнта забезпеченості запасів наведена на рисунку 2.8.

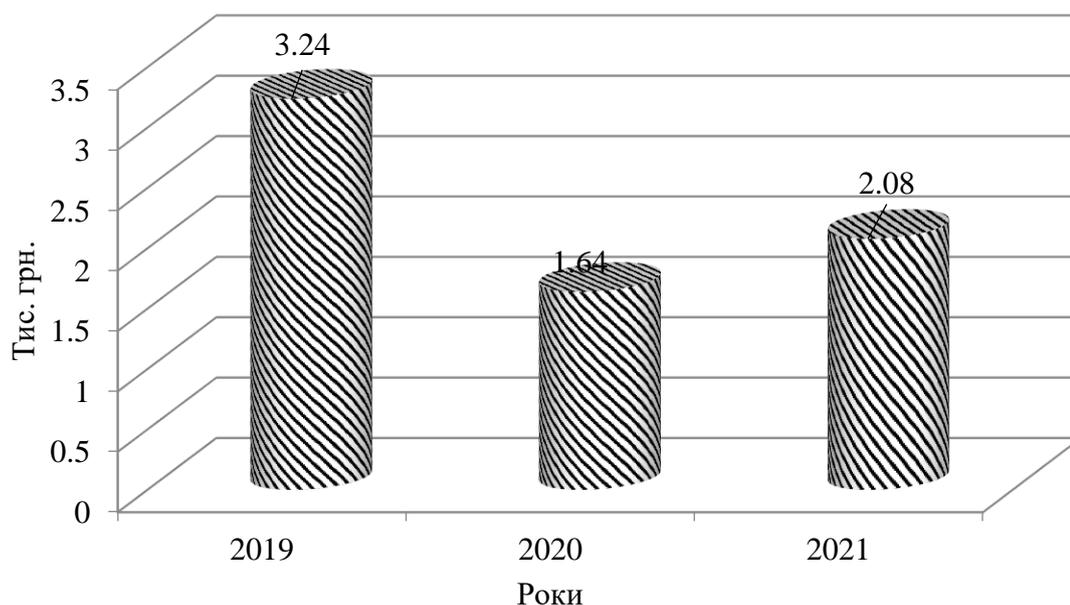


Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнта забезпеченості запасів за 2019-2021 роки

Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу у 2019 р. складає 0,64 грн./грн., у 2020 р. 0,62 грн./грн., а у 2021 р. 0,51 грн./грн. Цей показник показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн. залученого капіталу. У даному випадку це є негативним явищем для підприємства.

Далі визначаємо тип фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод» за допомогою зведеної таблиці показників за типами фінансової стійкості (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показник	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке становище	Кризове становище
$\Phi^B = B - Зп$	$\Phi^B > 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$
$\Phi^{ВД} = ВД - Зп$	$\Phi^{ВД} > 0$	$\Phi^{ВД} > 0$	$\Phi^{ВД} < 0$	$\Phi^{ВД} < 0$
$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп$	$\Phi^{ЗК} > 0$	$\Phi^{ЗК} > 0$	$\Phi^{ЗК} > 0$	$\Phi^{ЗК} < 0$

Проведений аналіз показників за типами фінансової стійкості зображено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Класифікація типу фінансової стану ТДВ «Яготинський маслозавод»

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+,-) 2020/2019		Відхилення (+,-) 2021/2020	
				у сумі, тис.грн.	темп зростання, %	у сумі, тис.грн.	темп зростання, %
Загальна величина запасів	106923	166210	165657	59 287	155,45	-553	99,67
Наявність власних коштів	127635	70825	96822	-56 810	55,49	25 997	136,71
Наявність власних коштів та довгострокових позикових коштів	346778	272276	344396	-74502	78,52	72 120	126,49
Наявність загальних коштів	476016	488884	722792	12 868	102,70	233 908	147,85
$\Phi^B = B - Зп$	20712	-95385	-68835	-116 097	-460,53	26 550	72,17
$\Phi^{ВД} = ВД - Зп$	239855	106066	178739	-133 789	44,22	72 673	168,52
$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп$	369093	322674	557135	-46 419	87,42	234 461	172,66
Трикомпонентний показник фінансової стійкості	{1,1,1}	{0,1,1}	{0,1,1}	-	-	-	-

Отже, протягом 2019-2021 років на ТДВ «Яготинський маслозавод» спостерігається абсолютна фінансова стійкість за 2019 рік. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. За 2020 та 2021 роки на підприємстві

спостерігається нормальна фінансова стійкість, яка відображає раціональне використання підприємством позикових коштів та забезпечує, як правило, високу дохідність поточної діяльності. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних оборотних коштів, також довгострокові залучені кошти. З погляду фінансового менеджменту такий тип фінансування є найбільш бажаним для підприємства.

Наступним етапом аналізу є розрахунок показників ліквідності та платоспроможності. Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу зі статтями пасиву. У бухгалтерському балансі в активі засоби підприємства групуються за ступенем зростання їх ліквідності, в пасиві зобов'язання розміщені по мірі скорочення термінів (посилення, підвищення строковості) їх погашення. Якщо при такому порівнянні активів вистачає, то баланс - ліквідний і підприємство платоспроможне і навпаки.

Аналіз ліквідності передбачає: складання балансу ліквідності та розрахунок і аналіз основних показників ліквідності.

Для того, щоб визначити та проаналізувати ліквідність балансу, необхідно порівняти підсумки груп по активу і пасиву. Для того, щоб баланс вважався абсолютно ліквідним, потрібно, щоб виконувалася наступна умова:

$$A1 \geq П1;$$

$$A2 \geq П2;$$

$$A3 \geq П3;$$

$$A4 \leq П4.$$

Зіставлення 1-ї та 2-ї груп активів із першими 2-ма групами пасивів дозволяє оцінити поточну ліквідність, яка свідчить про платоспроможність підприємства на найближчий час.

Порівняння активів з пасивами (табл.2.7) відображає перспективу ліквідності, тобто прогноз платоспроможності на основі порівняння майбутніх надходжень і платежів.

Таблиця 2.7

Баланс ліквідності ТДВ «Яготинський маслозавод»

Актив	2019	2020	2021	Пасив	2019	2020	2021	Надлишок +,-		
								2019	2020	2021
Група А1	19270	10 217	31692	Група П1	474152	530377	397153	-454882	-520160	-365461
Грошові кошти				Поточні зобов'язання Кредиторська заборгованість за товари, роботи						
Група А2	443801	459788	444630	Група П2	135463	224793	400492	308338	234995	44138
Дебіторська заборгованість, Готова продукція				Короткострокові кредити банку						
Група А3	184590	220136	170849	Група П3	219143	201451	247574	-34553	18685	-76725
Виробничі запаси, незавершене виробництво				Довгострокові зобов'язання						
Група А4	323375	469464	431643	Група П4	528350	592784	529401	-204975	-123320	-97758
Необоротні активи				Власний капітал						
Баланс	971036	1159605	1078814	Баланс	1357108	1549405	1574620	-	-	-
гр.1+2+3+4				гр.1+2+3+4						

Побудуємо баланс ліквідності підприємства, та виявлено такі співвідношення між групами:

2019 рік	2020 рік	2021 рік
$\left. \begin{array}{l} A1 < П1 \\ A2 > П2 \\ A3 < П3 \\ A4 < П4 \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} A1 < П1 \\ A2 > П2 \\ A3 > П3 \\ A4 < П4 \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} A1 < П1 \\ A2 > П2 \\ A3 < П3 \\ A4 < П4 \end{array} \right\}$

Отже, порівняння найбільш ліквідних активів із найбільш терміновими зобов'язаннями досліджуваного підприємства показало, що наявних коштів за аналізований період не вистачить для покриття термінових зобов'язань, адже грошові кошти значно менші за поточні зобов'язання.

Що стосовно швидко реалізуючих активів, то протягом 2019-2021 року вони значно перевищують короткотермінові пасиви, що є досить позитивним для досліджуваного підприємства.

Порівняння 3 групи активів із групою пасиву підприємства свідчить, що ТДВ «Яготинський маслозавод» не в змозі у перспективі погасити всю свою заборгованість за рахунок повільно реалізуючих активів, адже розділ пасивів перевищують показники активів.

Якщо порівняти 4 групи активу із пасивом можна побачити, що власний капітал значно перевищує необоротні активи протягом аналізованого періоду.

Кожна частина оборотного капіталу підприємства має власну ліквідність, тобто здатність перетворюватися за визначений термін у грошову форму, при відношенні до суми короткострокових зобов'язань та показує, яку частку короткострокових зобов'язань підприємство «покриє».

Розраховані результати коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності узагальнено в таблиці 2.8.

Аналіз ліквідності та платоспроможності

№ з/п	Показники	2019	2020	2021	Темп зростання, %	
					2020/2019	2020/2021
Показники ліквідності						
1	Власний оборотний капітал, тис. грн	346778	272276	344396	78,52	126,49
2	Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття), грн/грн	1,06	0,91	0,81	86,02	88,78
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності, грн/грн	0,76	0,62	0,60	81,93	95,95
4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності, грн/грн	0,03	0,01	0,04	42,80	293,67
5	Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей, грн/грн	0,30	0,29	0,21	96,27	73,48
6	Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості, грн/грн	0,73	0,61	0,56	83,63	91,55
Показники платоспроможності						
№ з/п	Показники	2019	2020	2021	Темп зростання, %	
					2020/2019	2021/2020
1	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами, грн/грн	0,54	0,39	0,53	73,68	134,89
2	Коефіцієнт загальної платоспроможності, грн/грн	1,57	1,36	1,43	86,72	105,23
3	Коефіцієнт фінансового лівериджу, грн/грн	0,41	0,34	0,47	81,93	137,61
4	Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності, грн/грн	0,78	0,65	0,73	82,79	113,74
5	Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості, грн/грн	0,15	0,15	0,18	103,70	114,83
6	Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами, грн/грн	0,24	0,12	0,18	49,46	153,07

Отже, за аналізований період спостерігається позитивне значення власного оборотного капіталу за 2019 рік становить 346 778 тис. грн., у 2020 році становить 272 276 тис. грн., а у 2021 році 344396 тис. грн, що свідчить про достатньо стійкий стан оборотних коштів підприємства.

Показник швидкої ліквідності характеризує, яка частина короткострокових зобов'язань підприємства може бути погашена найближчим часом за рахунок наявних коштів та можливих надходжень, він становить у 2019 році 0,76 грн/грн, у 2020 році 0,62 грн/грн, і у 2021 році 0,6 грн/грн, що відповідає нормативному значенню. І це означає, що підприємство зможе погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок власних коштів.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності не відповідає нормативному значенню, що свідчить про нездатність підприємства швидко погашати частину своїх поточних зобов'язань. Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей у 2019 році становив 0,3 грн/грн, у 2020 році 0,29 грн/грн, а у 2021 році 0,21 грн/грн. Це означає що на підприємстві поточні зобов'язання в достатній мірі покриваються запасами.

Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості показує в якій мірі очікувані надходження від дебіторів будуть використані для погашення короткострокових зобов'язань. Протягом аналізованого періоду спостерігається коливання даного показника у 2019 році становив 0,73 грн/грн, в 2020 році 0,61 грн/грн, а у 2021 році 0,56 грн/грн. Це зменшення є негативним для підприємства. Динаміка коефіцієнтів загальної, швидкої та абсолютної ліквідності зображена на рисунку 2.8.

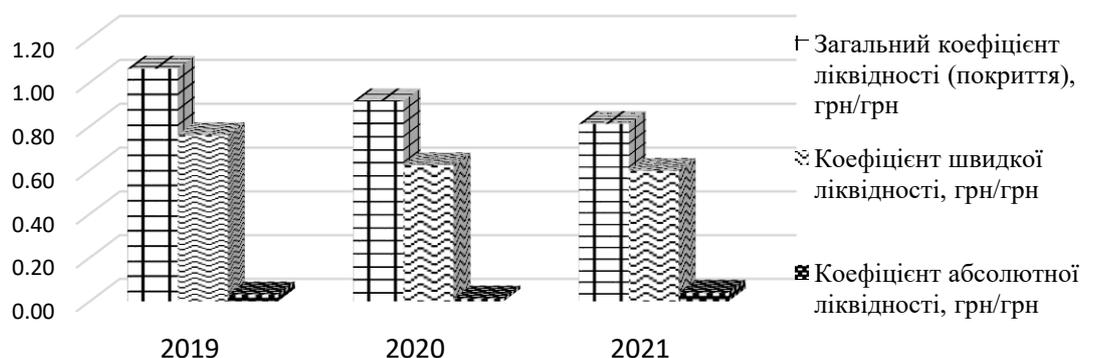


Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнтів ліквідності за 2019-2021 роки

Отже, за даними розрахунками основних показників ліквідності можна відмітити, що баланс підприємства є достатньо ліквідним, оскільки значення більшості показників є задовільними, тобто показники відповідають нормативним значенням.

Розрахований коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами у 2019 році складає 0,54 грн/грн, а у 2020 році знизився до 0,39 грн/грн, а у 2021 році 0,53 грн/грн, тобто має значення більші 0,5, що свідчить про те, що підприємство достатньо забезпечене власним оборотним капіталом. Отримані дані коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами наведено на рисунку 2.9.

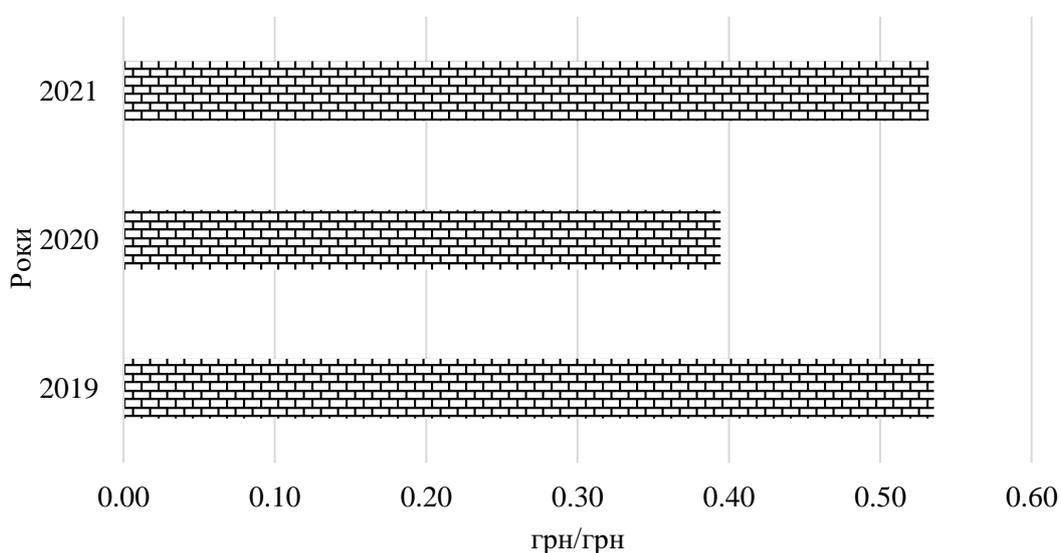


Рис.2.9. Коефіцієнт забезпеченості ТДВ «Яготинський маслозавод» оборотних активів власними оборотними коштами

Коефіцієнт відновлення платоспроможності не досягає нормативному значенню, що свідчить про те, що у підприємства немає можливості протягом 6 місяців відновити свою платоспроможність, так як коефіцієнт відновлення платоспроможності перевищує одиницю.

Отже, після отримання результатів розрахунку вище зазначених показників ліквідності та платоспроможності, можна зробити такий висновок, що протягом аналізованого періоду ситуація на ТДВ «Яготинський

маслозавод» не сприятлива, адже більшість показників не відповідають нормативним значенням. Тому виникає необхідність у випускній роботі проаналізувати ефективність фінансово-економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод», а саме доходи, витрати та його результати.

2.3. Аналіз ефективності фінансово-економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»

Ефективність діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод», залежить від повної і своєчасної мобілізації фінансових ресурсів та правильного їх використання, для забезпечення нормального процесу виробництва і розширення виробничих фондів підприємства. У зв'язку з цим важливу роль відіграє ефективна організація фінансової діяльності.

Фінансова діяльність – це система використання різних форм й методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей. Тобто це та практична фінансова робота, яка забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення її результатів.

В першу чергу аналіз фінансово-економічної діяльності зорієнтований на оцінювання фінансового стану, фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства. Його проведення дасть змогу виявити напрямки (й обмеження) фінансового розвитку досліджуваного підприємства. Аналіз формування та розподілу прибутку ТДВ «Яготинський маслозавод» наведено у таблиця 2.9.

Розрахувавши таблицю можна зробити наступні висновки. Протягом аналізованого періоду спостерігається поступове зменшення чистого доходу від реалізації продукції, з 2019 року до 2021 року даний показник знизився на 390080 тис. грн. і становив 3103661 тис. грн.

Аналіз формування та розподілу прибутку підприємства

№ з/п	Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення 2020/2019	Абсолютне Відхилення 2021/2020
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3495741	3 166 323	3103661	-329 418	-62 662
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2566752	2 657 868	2784504	91 116	126 636
3	Валовий прибуток	928989	508 455	319157	-420 534	-189 298
4	Інші операційні доходи	5869	3 332	23650	-2 537	20 318
5	Сумарні операційні доходи	3501610	3 169 655	3127311	-331 955	-42 344
6	Адміністративні витрати	33139	33 076	33130	-63	54
7	Витрати на збут	581379	239 378	254742	-342 001	15 364
8	Інші операційні витрати	22961	15 995	34147	-6 966	18 152
9	Сумарні операційні витрати	3204231	2 946 317	3106523	-257 914	160 206
10	Прибуток від операційної діяльності	297379	223 338	20788	-74 041	-202 550
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	3522	27442	60162	23 920	32 720
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	79523	97041	144269	17518	47228
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	221378	153 739	-63319	-67639	-217 058
14	Витрати з податку на прибуток	36637	24 192	0	-12 445	-24 192
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	184741	129 547	-63319	-55 194	-192 866
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	0	0	0	-	-
17	Сукупний дохід	184741	129 547	-63319	-55 194	-192 866

Собівартість реалізованої продукції, на відмінну від чистого доходу від реалізації продукції з кожним роком збільшувалась, у 2019 році склала 2566752 тис. грн., у 2020 році 2657868 тис. грн., а у 2021 році становила

2784504 тис. грн., що свідчить про збільшення витрат на вироблення продукції.

Валовий прибуток у 2021 році в порівнянні з 2019 роком зменшився на 609832 тис. грн. Спад валового прибутку відбувся за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції.

Показник чистого прибутку на ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2019 році становив 184 741 тис. грн., у 2020 році 129 547 тис. грн., а у 2021 році підприємство отримало збиток у розмірі 63319 тис. грн. Зменшення чистого прибутку є негативним і свідчить про зменшення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Величина фінансового результату діяльності підприємства визначається загальним обсягом доходів та витрат, аналіз складу структури та динаміки доходів та витрат ТДВ «Яготинський маслозавод» зображено у таблиці 2.10.

З отриманих даних таблиці можна зробити висновок, що чистий дохід від реалізації продукції має тенденцію до зменшення. У 2019 році складає 3495741 тис. грн., у 2020 році 3166323 тис. грн., а у 2021 році становила 3103661 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення доходів, їхнє значення зменшилось на 397179 тис. грн. і становило 3187473 тис. грн., у 2021 році, що є негативно для підприємства, адже дохідність підприємства є одним з найголовніших показників його фінансового стану.

Також спостерігається поступове зменшення витрат. У 2019 році становить 3320391 тис. грн., у 2020 році – 3 067 550 тис. грн., а у 2021 році – 3187473 тис. грн.

Таблиця 2.10

Аналіз складу, структури та динаміки доходів і витрат ТДВ «Яготинський маслозавод»

Показник	Рядок Ф№2	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення 2020/2019			Відхилення 2021/2020		
		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	темп зростання, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	темп зростання, %
ДОХОДИ		3584652	100%	3269 399	100%	3187473	100%	-315253	-	91,21	-81926	-	97,49
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	2000	3495741	97,52	3166 323	96,85	3103661	97,37	-329418	-0,67	90,58	-62662	0,52	98,02
Інші операційні доходи	2120	5869	0,16	3332	0,10	23650	0,74	-2 537	-0,06	56,77	20318	0,64	709,78
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	-	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	2220	3503	0,10	2 539	0,08	1512	0,05	-964	-0,02	72,48	-1027	-0,03	59,55
Інші доходи	2240	19	0,00	24903	0,76	58650	1,84	24 884	0,76	131068,42	33 747	1,08	235,51
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	79520	2,22	72302	2,21	0	0,00	-7 218	-0,01	90,92	-72302	-2,21	0,00

Продовження табл. 2.10

ВИТРАТИ		3320391	100%	3 067 550	100%	3246738	100%	-252 841	-	92,39	179 188	-	105,84
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	2566752	77,30	2 657 868	86,64	2780450	85,64	91 116	9,34	103,55	122 582	-1,01	104,61
Адміністративні витрати	2130	33139	1,00	33076	1,08	33130	1,02	-63	0,08	99,81	54	-0,06	100,16
Витрати на збут	2150	581379	17,51	239378	7,80	254742	7,85	-342 001	-9,71	41,17	15 364	0,04	106,42
Інші операційні витрати	2180	22961	0,69	15995	0,52	34147	1,05	-6 966	-0,17	69,66	18 152	0,53	213,49
Фінансові витрати	2250	79520	2,39	72302	2,36	87142	2,68	-7 218	-0,04	90,92	14 840	0,33	120,53
Витрати від участі в капіталі	2255	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	2270	3	0,00	24739	0,81	57127	1,76	24 736	0,81	824633,33	32 388	0,95	230,92
Витрати з податку на прибуток	2300	36637	1,10	24192	0,79	0	0,00	-12 445	-0,31	66,03	-24 192	-0,79	0,00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	-	-	-	-	-

Динаміка витрат ТДВ «Яготинський маслозавод» за аналізований період наведено на рисунку 2.10.

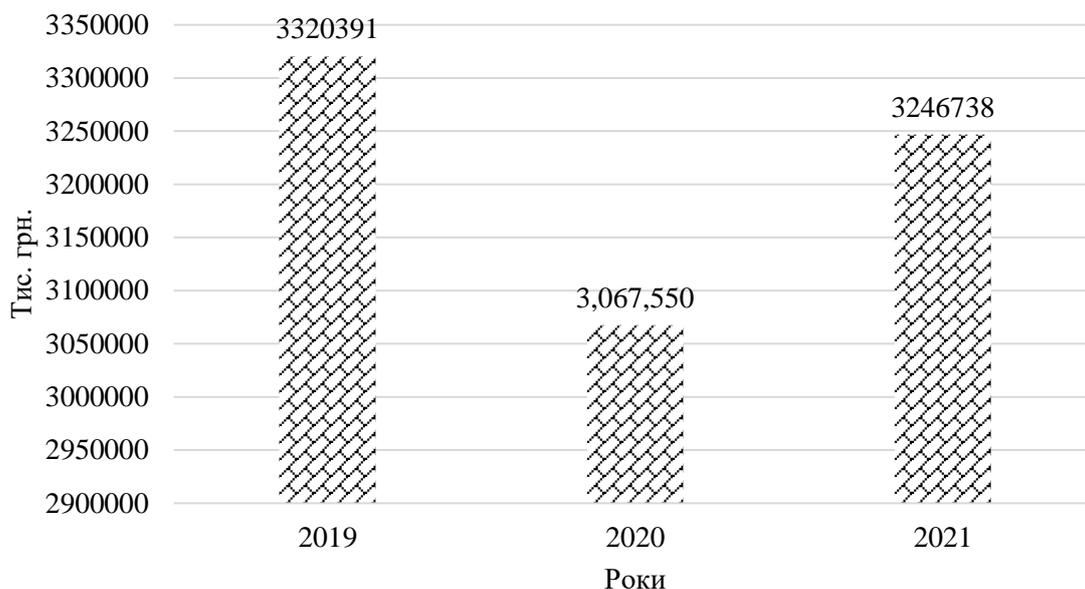


Рис. 2.10. Динаміка витрат ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки

Наступним етапом є аналіз окремих показників доходів і витрат підприємства за досліджуваний період у таблиці 2.11.

Відповідно до розрахунків доходи підприємства зменшуються. З 2019 року до 2021 року їхнє значення зменшилось на 397179 тис. грн. і становило 3187473 тис. грн.

Також спостерігається поступове зменшення показників витрат. У 2019 році значення становить 3320391 тис. грн., у 2020 році 3 067 550 тис. грн., а у 2021 році 3187473 тис. грн. Зростання витрат зумовлене збільшенням вартості цін на паливо та виробничий матеріал.

Рентабельність активів у 2019 році складала 29,23 %, а у 2020 р. відбулося зменшення на 8,88 % та складав 20,35 %. У 2021 р. відбулося зменшення до -5,46 %. Це свідчить про неефективне використання активів на підприємстві. Рентабельність продажів також знизилась до -1,91 % з 2019 до 2021 року.

Таблиця 2.11

Аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат

Показник	2019 рік, тис. грн	2020 рік, тис. грн	2021 рік, тис. грн	Відхилення 2020/2019		Відхилення 2021/2020	
				+, - тис.грн.	темп росту, %	+, -тис.грн.	темп росту, %
1	3	4		5	6	9	10
1. Доходи	358465 2	3 269 399	3187473	-315 253	91,21	-81 926	97,49
2. Витрати	332039 1	3 067 550	28270792	-252 841	92,39	25 203 242	921,61
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності (п.1 - п.2)	264261	201849	-25083319	-62412	76,38	-25 285 168	- 12426,77
4. Середньорічна вартість активів	904067	991919,5	1084743,5	87852,5	109,72	92 824	109,36
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	349574 1	3166323	3103661	-329418	90,58	-62 662	98,02
6. Рентабельніст ь активів, % (п.3 : п.4)	29,23	20,35	-2312,37	-8,881	69,62	-2 333	- 11363,39
7. Рентабельніст ь продаж, % (п.3 : п.5)	7,56	6,37	-808,18	-1,18464	84,33	-815	- 12677,67
8. Рентабельніст ь витрат, % (п.3 : п.2)	7,96	6,58	-88,73	-1,38	82,68	-95	-1348,38
9. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів (п.5 : п.1)	0,98	0,97	0,97	-0,01	99,31	0,01	100,54
10. Доходи на 1 грн. активів (п.1 : п.4)	3,97	3,30	2,94	-0,67	83,13	-0,36	89,15
11. Доходи на 1 грн. витрат (п.1 : п.2)	1,08	1,07	0,11	-0,01	98,72	-0,95	10,58

Динаміка рентабельності продажів за аналізований період наведено на
рисунок 2.11.

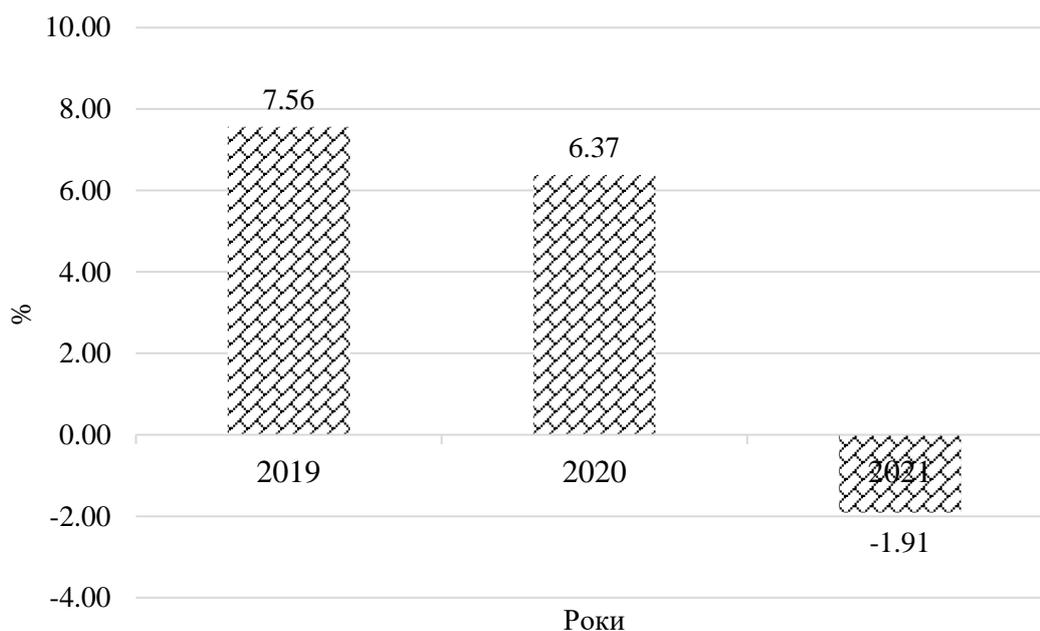


Рис. 2.11. Динаміка зміни рентабельності продажів за 2019-2021 роки

Прийняття організаційно-технічних і господарсько-управлінських рішень потребує визначення факторів, що впливають на обсяг отриманого підприємством прибутку та їх кількісну оцінку. Для цього слід дослідити вплив на зміну валового прибутку у звітному році порівняно з базовим таких факторів, як зміна: цін на продукцію; обсягу виробництва; структури продукції; рівня та структури витрат.

Вихідні дані для факторного аналізу валового прибутку ТДВ «Яготинський маслозавод» відображено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Вихідні дані для факторного аналізу валового прибутку підприємства

Показник	Рядок Ф№2	Базовий рік (0)	Базовий рік, перерахований на реалізацію звітного року (1,0)	Звітний рік (1)
1	2	3	4	5

Продовження табл. 2.12

1	2	3	4	5
2019 рік				
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	3201672	3401518	3495741
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	2342351	2488559	2566752
Валовий прибуток (ВП)	2090	859321	912959	928989
2020 рік				
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	3 495 741	3 654 882	3 166 323
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	2 566 752	2 683 602	2 657 868
Валовий прибуток (ВП)	2090	928 989	971 281	508 455
2021 рік				
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	3 166 323	3 118 761	3 103 661
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	2 657 868	2 617 944	2 784 504
Валовий прибуток (ВП)	2090	508 455	500 817	319 157

Факторний аналіз валового прибутку підприємства варто розпочати з розрахунку загальних змін у його валовому прибутку.

$$\Delta \text{ВП} = \text{ВП1} - \text{ВП0} \quad (2.1)$$

Для визначення впливу різних факторів на дані зміни проводимо наступні розрахунки:

1. Розрахунок впливу на прибуток зміни відпускних цін на реалізацію продукції здійснюється за формулою:

$$\Delta \text{ВП1} = \text{ВП1} - \text{ВП1,0} \quad (2.2)$$

2. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції під час оцінювання за базовою собівартістю має такий вигляд:

$$\Delta \text{ВП2} = \text{ВП0} * (\text{K1}-1), \quad (2.3)$$

$$\text{де } \text{K1} = \frac{\text{C1,0}}{\text{C0}} \quad (2.4)$$

3. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції, що зумовлені змінами в структурі:

$$\Delta \text{ВП3} = \text{ВП0} * (\text{K2}-\text{K1}), \quad (2.5)$$

$$\text{де } \text{K2} = \frac{\text{ЧД1,0}}{\text{ЧД0}} \quad (2.6)$$

4. Розрахунок впливу на прибуток економії від зниження собівартості продукції:

$$\Delta \text{ВП4} = \text{C1,0} - \text{C1} \quad (2.7)$$

5. Розрахунок впливу на прибуток зміни собівартості продукції за рахунок структурних зрушень в обсязі продукції:

$$\Delta \text{ВП5} = \text{C0} * \text{K2} - \text{C1,0} \quad (2.8)$$

Розрахунок загального впливу факторів на валовий прибуток (резерву зростання валового прибутку) здійснюються за формулою:

$$\Delta \text{ВП} = \text{ВП1} + \dots + \text{ВП5} \quad (2.9)$$

Узагальнення розрахунків всіх потрібних показників доцільно зобразити у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Результати факторного аналізу валового прибутку
ТДВ «Яготинський маслозавод»

Назва фактора	Сума впливу		
	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Відхилення валового прибутку, всього у т.ч. за рахунок:	16030	-462 826	-181 660
1. Зміни цін на продукцію	16029,82	-462825,55	-181660,37
2. Зміни обсягу виробництва і реалізації	53638,18	42291,55	-7637,63
3. Зміни структури продукції	0	0	0
4. Зміни рівня витрат	-78193,19	25733,53	-166560,50
5. Зміни структури витрат	0	0	0
Резерв зростання валового прибутку (1+2+3+4)	-8525,19	-394800,47	-355858,50

Згідно з результатами факторного аналізу, зміна ціни реалізації з кожним роком зменшується, показники набувають від'ємного значення, що свідчить про те, що ціна зменшується, то зменшується й прибуток. Зміна обсягу реалізації за аналізований період свідчить про те, що у з 2019 по 2020 рік відбувається збільшення обсягів продажу рентабельної продукції, що веде до збільшення суми прибутку, а у 2021 році призвело до зменшення валового прибутку.

На зміну обсягу реалізації продукції впливають наступні зміни: обсягу виробництва, залишки нереалізованої продукції, частки прибутку в ціні продукції (рентабельність продукції). Зміни обсягу виробництва, залишків

нереалізованої продукції впливають не тільки на обсяг реалізації продукції, а й на собівартість, оскільки змінюються умовно-постійні витрати (за зміні обсягу виробництва продукції); витрати на зберігання продукції, інші витрати (за зміни залишків неререалізованої продукції). Істотний вплив на обсяг реалізації, а також і на прибуток від реалізації справляє розмір прибутку, що включається в ціну виробів [10].

Якість прибутку від основної діяльності вважається високою, якщо її збільшення зумовлене зростанням обсягу продажів, зниженням собівартості продукції. Низька якість прибутку характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції.

Збільшення прибутку можливе за рахунок: нарощення обсягів виробництва і реалізації товарів; здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; зменшення витрат на виробництво продукції; кваліфікованого здійснення цінової політики; грамотної побудови ділових відносин з постачальниками, посередниками, покупцями.

Фінансовий результат від операційної діяльності складає у 2019 році 297379 тис. грн., у 2020 році 223 338 тис. грн., а у 2021 році зменшився і становив 20788 тис. грн. Це може свідчити про погіршення операційної діяльності, що спричинено зменшенням обсягів реалізації продукції.

Основу формування фінансових результатів від операційної діяльності складає валовий прибуток, який зменшується.

Що стосується адміністративних витрат та інших операційних витрат, вони зростають, що є негативним. Адже, це зменшує розміри фінансового результату від операційної діяльності.

Фінансовий результат від фінансової діяльності протягом аналізованого періоду має від'ємне значення, тобто витрати перевищують доходи.

Фінансовий результат до оподаткування у 2019 році складає 221378 тис. грн., у 2020 році 153739 тис. грн., а у 2021 р. відбулося зменшення і складає 63319 тис. грн.

Оснoву фінансового результату до оподаткування складає прибуток операційний, за винятком 2021 року, в якому отримали збиток - 63319 тис. грн.

Збільшити прибуток можна за рахунок:

- нарощення обсягів виробництва і реалізації товарів;
- зменшення витрат на виробництво продукції;
- грамотної побудови договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями;
- покращення системи маркетингу на підприємстві, тобто виробляти тільки те, що безумовно буде купуватися;
- удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва;
- постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

2.4. Комплексна оцінка фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод»

Проведемо на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» комплексний фінансовий аналіз який спрямований на виявлення й аналіз проблем діяльності підприємства, оцінку поточного і перспективного стану, та виявлення резервів потенціалу стійкого розвитку.

Фінансовий стан підприємства характеризується значною кількістю показників, відобразити їх характер і тенденцію змін при аналізі досить складно, тому виникає необхідність розрахунку комплексного показника оцінки фінансового стану. Комплексна оцінка фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод» передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання або дає змогу забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі, що є надзвичайно актуальним для сьогодення.

Методика комплексного аналізу фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод» передбачає наступні етапи:

1. Формування, групування вихідної інформації для проведення комплексної оцінки фінансового стану за даними фінансової звітності.

2. Вибір індикаторів комплексного аналізу фінансового стану, який виконується з точки зору обґрунтування взаємозв'язку показників аналізу з результатами фінансово-економічної діяльності.

Вихідні дані для для комплексного аналізу фінансового стану наведено у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Вихідні дані для комплексного аналізу фінансового стану підприємства

Показники	2019	2020	2021
Група I. Показники платоспроможності			
коефіцієнт критичної ліквідності	0,76	0,62	0,60
коефіцієнт покриття	1,06	0,91	0,81
забезпеченість оборотних активів власними оборотними засобами	0,54	0,39	0,53
частка дебіторської заборгованості у власному капіталі	0,64	0,70	0,56
співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	0,24	0,12	0,18
Група II. Показники фінансової стійкості			
коефіцієнт автономії	0,39	0,38	0,34
коефіцієнт фінансової стійкості	0,55	0,51	0,49
коефіцієнт фінансової залежності	2,57	2,61	2,97
коефіцієнт інвестування	1,32	1,14	1,22
коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,66	0,46	0,65
коефіцієнт співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	2,39	1,97	2,64
Група III. Показники ефективності фінансово-економічної діяльності			
коефіцієнт трансформації	3,87	3,19	2,86
рентабельність власного капіталу	0,35	0,22	-0,12
рентабельність продажу	0,05	0,04	-0,02
рентабельність активів підприємства	0,14	0,08	-0,04

3. Оцінка динаміки ключових показників для обґрунтування взаємозв'язку індикаторів комплексного аналізу з результатами фінансово-економічної діяльності передбачає розрахунок індексів розвитку на основі фактичних даних і використання даних ретроспективного аналізу.

4. Розрахунок відхилень Δ_{ij} фактичних показників аналізованого періоду від порогових значень. Якщо фактичне значення показника перевищує порогове, відхилення буде позитивне, рівняння значень приведе до нульового відхилення. При перевищенні порогового значення над фактичним відхилення матиме від'ємну величину. Аналіз отриманих відхилень дає можливість установити сильні й слабкі сторони фінансово-економічної діяльності підприємства.

5. Розрахунок співвідношення фактичних показників із пороговими значеннями

$$y_{ij} = q_{ij} / q_{ij}^*, \quad i = 1, r, \quad j = 1, u, \quad (2.10)$$

де q_{ij}^* – порогове значення кожного показника j -ї групи;

q_{ij} – фактичне значення i -го показника j -ї групи;

r – кількість показників;

u – кількість груп.

6. Розрахунок інтегрованої оцінки i -го коефіцієнта в групі як добутку вагомості показника в групі та співвідношення i -го показника j -ї характеристики і порогового значення

$$I_j = q_{ij} \times y_{ij}, \quad i = 1, r, \quad j = 1, u. \quad (2.11)$$

7. Розрахунок інтегрованої оцінки j -ї групи як середньозваженого за формулою

$$G_j = \sum_{i=1}^{S_j} q_{ij} \times y_{ij}, \quad i = 1, r, \quad j = 1, u, \quad (2.12)$$

де G_j – оцінка j -ї групи;

q_{ij} – вагомість i -го показника;

y_{ij} – співвідношення i -го показника j -ї характеристики і порогового значення.

8. Формування інтегральної комплексної оцінки з урахуванням вагомості груп і даних, отриманих на 7 етапі.

Таблиця 2.15

Результати комплексної оцінки фінансового стану у 2019 році

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 - ст.5	ст.4/ ст.5	-	ст.7× ст.8	∑ст.9 за групами оцінки	ст.2× ст.10
I група – «Платоспроможність»	0,4	Коеф.критичної ліквідності	0,76	0,8	-0,04	0,95	0,32	0,30	0,80	0,32
		Коеф. покриття	1,06	2	-0,94	0,53	0,22	0,12		
		Коеф. забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами	0,54	0,5	0,04	1,07	0,18	0,19		
		Коеф.співвідношення дебіторської заборгованості у власному капіталі й кредиторській заборгованості	0,64	1	-0,36	0,64	0,24	0,15		
		Коеф.співвідношення чистих оборотних активів з чистими активами	0,24	0,3	-0,06	0,81	0,04	0,03		
II – група «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,39	0,5	-0,11	0,78	0,19	0,15	1,43	0,43
		Коеф. фінансової стійкості	0,55	0,7	-0,15	0,79	0,08	0,06		
		Коеф. фінансової залежності	2,57	2	0,57	1,28	0,08	0,10		
		Коеф. інвестування	1,32	1	0,32	1,32	0,26	0,34		
		Коеф. маневреності власного капіталу	0,66	0,5	0,16	1,31	0,15	0,20		
		Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	2,39	1	1,39	2,39	0,24	0,57		
III – група «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коеф. трансформації	3,87	1,5	2,37	2,58	0,24	0,62	1,50	0,45
		Рентабельність власного капіталу	0,35	0,2	0,15	1,75	0,28	0,49		
		Рентабельність продажів	0,05	0,2	-0,15	0,26	0,24	0,06		
		Рентабельність чистих активів	0,14	0,1	0,04	1,36	0,24	0,33		
	∑=1	Комплексна оцінка 1,2								

Таблиця 2.16

Результати комплексної оцінки фінансового стану у 2020 році

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення	Порогове значення	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 - ст.5	ст.4/ст.5	-	ст.7×ст.8	∑ст.9 за групами оцінки	ст.2×ст.10
І група – «Платоспроможність»	0,4	Коеф.критичної ліквідності	0,62	0,8	-0,18	0,78	0,32	0,25	0,67	0,27
		Коеф. покриття	0,91	2	-1,09	0,46	0,22	0,10		
		Коеф. забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами	0,39	0,5	-0,11	0,79	0,18	0,14		
		Коеф.співвідношення дебіторської заборгованості у власному капіталі й кредиторській заборгованості	0,70	1	-0,30	0,70	0,24	0,17		
		Коеф.співвідношення чистих оборотних активів з чистими активами	0,12	0,3	-0,18	0,40	0,04	0,02		
II – група «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,38	0,5	-0,12	0,77	0,19	0,15	1,21	0,36
		Коеф. фінансової стійкості	0,51	0,7	-0,19	0,73	0,08	0,06		
		Коеф. фінансової залежності	2,61	2	0,61	1,31	0,08	0,10		
		Коеф. інвестування	1,14	1	0,14	1,14	0,26	0,30		
		Коеф. маневреності власного капіталу	0,46	0,5	-0,04	0,92	0,15	0,14		
		Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	1,97	1	0,97	1,97	0,24	0,47		
III – група «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коеф. трансформації	3,19	1,5	1,69	2,13	0,24	0,51	1,07	0,32
		Рентабельність власного капіталу	0,22	0,2	0,02	1,09	0,28	0,31		
		Рентабельність продажів	0,04	0,2	-0,16	0,20	0,24	0,05		
		Рентабельність чистих активів	0,08	0,1	-0,02	0,84	0,24	0,20		
	∑=1	Комплексна оцінка 0,95								

Таблиця 2.17

Результати комплексної оцінки фінансового стану у 2021 році

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових	Вагомість показників у	Інтегрована оцінка	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 - ст.5	ст.4/ ст.5	-	ст.7× ст.8	Σст.9 за групами оцінки	ст.2× ст.10
І група – «Платоспроможність»	0,4	Коеф.критичної ліквідності	0,60	0,8	-0,20	0,75	0,32	0,24	0,68	0,27
		Коеф. покриття	0,81	2	-1,19	0,41	0,22	0,09		
		Коеф. забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами	0,53	0,5	0,03	1,06	0,18	0,19		
		Коеф.співвідношення дебіторської заборгованості у власному капіталі й кредиторській заборгованості	0,56	1	-0,44	0,56	0,24	0,14		
		Коеф.співвідношення чистих оборотних активів з чистими активами	0,18	0,3	-0,12	0,61	0,04	0,02		
II – група «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,34	0,5	-0,16	0,67	0,19	0,13	1,45	0,44
		Коеф. фінансової стійкості	0,49	0,7	-0,21	0,70	0,08	0,06		
		Коеф. фінансової залежності	2,97	2	0,97	1,49	0,08	0,12		
		Коеф. інвестування	1,22	1	0,22	1,22	0,26	0,32		
		Коеф. маневреності власного капіталу	0,65	0,5	0,15	1,30	0,15	0,20		
Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	2,64	1	1,64	2,64	0,24	0,63				
III – група «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коеф. трансформації	2,86	1,5	1,36	1,91	0,24	0,46	0,17	0,05
		Рентабельність власного капіталу	-0,12	0,2	-0,32	-0,60	0,28	- 0,17		
		Рентабельність продажів	-0,02	0,2	-0,22	-0,10	0,24	- 0,02		
		Рентабельність чистих активів	-0,04	0,1	-0,14	-0,40	0,24	- 0,10		
	Σ=1	Комплексна оцінка 0,76								

Комплексна оцінка = комплексна оцінка I групи (значимість групи × значення інтегрованої оцінки групи) + комплексна оцінка II групи (значимість групи × значення інтегрованої оцінки групи) + комплексна оцінка III групи (значимість групи × значення інтегрованої оцінки групи).

Оптимальними є значення показника більші або ті, що дорівнюють 1.

Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю параметрів, які виражають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства, а його оцінка є необхідною умовою для ефективного управління підприємством, для розміщення та використання ресурсів підприємства.

Для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства можуть застосовуватися різні методи аналізу. Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичного інструментарію для оцінки фінансового стану підприємства.

Комплексний метод дає змогу виявити ті напрямки в діяльності підприємства, в яких виникають проблеми, а також дає змогу досліджувати причини, що їх зумовили. Це є величезною перевагою даного методу.

Комплексний фінансовий аналіз використовується власниками для обґрунтування рішень стратегічного характеру, менеджерами підприємств – для інформаційного забезпечення потреб оперативного фінансового планування. Такий аналіз є складовою інструментарію антикризового управління та методологічною базою провадження справи про банкрутство.

Результативні показники комплексного аналізу потенційним інвесторам підприємства необхідні для розроблення інвестиційних проектів та прийняття рішень щодо фінансування, кредиторам – для обґрунтування рішень про надання кредиту, його обсягів та умов.

Показник швидкої ліквідності характеризує, яка частина короткострокових зобов'язань підприємства може бути погашена найближчим часом за рахунок наявних коштів та можливих надходжень, він становить у 2019 році 0,76 грн/грн, у 2020 році 0,62 грн/грн, і у 2021 році 0,6

грн/грн, що відповідає нормативному значенню. І це означає, що підприємство зможе погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок власних коштів.

Розрахований коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами у 2019 році складає 0,54 грн/грн, а у 2020 році знизився до 0,39 грн/грн, а у 2021 році 0,53 грн/грн, тобто має значення більші 0,5, що свідчить про те, що підприємство достатньо забезпечене власним оборотним капіталом.

Коефіцієнт фінансової автономії також зменшився так у 2019 р. складає 0,39 грн./грн., а у 2021 - 0,34 грн/грн. Зниження цього показника свідчить про зменшення частки власного капіталу у загальній вартості капіталу.

Коефіцієнт фінансової залежності протягом досліджуваного періоду збільшився, що є негативним, адже це свідчить про збільшення фінансової залежності ТДВ «Яготинський маслозавод» від своїх кредиторів.

ТДВ «Яготинський маслозавод» має абсолютну фінансову стійкість у 2019 ці. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. У 2020 - 2021 р. – нормальна фінансова стійкість, яка відображає раціональне використання підприємством позикових коштів та забезпечує, як правило, високу дохідність поточної діяльності. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних оборотних коштів, також довгострокові залучені кошти. З погляду фінансового менеджменту такий тип фінансування є найбільш бажаним для підприємства.

Відповідно до отриманої комплексної оцінки фінансового стану, можна сказати про те, що показник у 2019 році є оптимальним для підприємства, адже становить більше 1. У 2020 та 2021 році ситуація погіршилась, адже набуло значення 0,95 та 0,76, що є негативним для підприємства, адже свідчить про неефективний фінансовий стан.

Отже у другому розділі бакалаврської роботи було проведено комплексний фінансовий аналіз на матеріалах підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод». Відповідно було виконано наступні завдання:

1. Охарактеризовано діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод».
2. Проведено аналіз динаміки структури майна ТДВ «Яготинський маслозавод». У результаті складання агрегованого балансу за фінансовими показниками підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» було виявлено, що за останній час обсяг майна підприємства щорічно збільшувався. Причиною цьому стало розширення обсягу діяльності виробництва.

Структура оборотних активів за аналізований період має динаміку до збільшення, що може свідчити про формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню обертання коштів підприємства.

За аналізований період спостерігається наявність хворих статей балансу, а саме зростання дебіторської заборгованості на більше ніж 40% від суми оборотних активів, що є негативним для підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод», адже підприємство не отримує повернення коштів від боржників і тому не зможе використовувати їх для власних цілей.

3. Здійснено аналіз і оцінку власного й позикового капіталу. Аналіз пасивів показує, що питома вага власного капіталу підприємства з кожним роком знижувалась, тобто мала тенденцію до зменшення. У 2019 р. вартість власного капіталу склала 528350 тис. грн., у 2020 р. відбулося збільшення на 64434 тис. грн., а у 2021 р. зменшення на 63383 тис. грн. і склало 529401 тис. грн. Що стосується структури пасиву ТДВ «Яготинський маслозавод», то в ній переважає показник поточних зобов'язань і забезпечень. Найбільше цей показник збільшився за рахунок кредиторської заборгованості, що свідчить про те, в підприємства існують проблеми з погашенням своїх боргів в певний строк.

ТДВ «Яготинський маслозавод» функціонує переважно за рахунок поточних зобов'язань. Негативним явищем для підприємства є тенденція щодо їх збільшення. Також спостерігається надто високий показник

дебіторської заборгованості, що є також негативно, адже підприємство не отримує повернення коштів від боржників і тому не зможе використовувати їх для власних цілей.

4. Проведено аналіз та визначено тип фінансової стійкості; ліквідності та платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт фінансової стійкості має негативну тенденцію щодо зниження. У 2019 р. складає 0,55 грн./грн, у 2020 р. – 0,51 грн./грн., а у 2021 р. знизився на 0,02 грн./грн. і становить 0,49 грн./грн, що свідчить про те, що активи підприємства не забезпечені стабільним джерелом фінансування, а отже, фінансове становище не є стійким.

Коефіцієнт фінансової залежності з кожним роком має тенденцію до збільшення, що є негативним, адже збільшення даного показника свідчить про збільшення фінансової залежності ТДВ «Яготинський маслозавод» від своїх кредиторів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів знизився з 2019 року до 2021 року на 1,16 грн./грн. Цей коефіцієнт знаходить в межах оптимального значення, що свідчить про забезпеченість підприємства власними джерелами коштів для формування товарно-матеріальних засобів.

Отже на ТДВ «Яготинський маслозавод» спостерігається абсолютна фінансова стійкість за 2019 рік. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. У 2020 та 2021 році на підприємстві спостерігається нормальна фінансова стійкість, яка відображає раціональне використання підприємством позикових коштів та забезпечує, як правило, високу дохідність поточної діяльності. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних оборотних коштів, також довгострокові залучені кошти. З погляду фінансового менеджменту такий тип фінансування є найбільш бажаним для підприємства.

5. Проведено аналіз ефективності фінансово-економічної діяльності.

Якість прибутку від основної діяльності вважається високою, якщо її збільшення зумовлене зростанням обсягу продажів, зниженням собівартості продукції. Низька якість прибутку характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції.

Отже, у 2019 році підприємство отримало 184741 тис.грн чистого прибутку, у 2020 році – 129547 тис.грн, а у 2021 році – чистий збиток у розмірі 63319 тис.грн. Протягом досліджуваного періоду обсяги прибутку знижуються, підприємству необхідно вжити заходів щодо стабілізації даної ситуації.

6. Здійснено комплексну оцінку фінансового стану.

Відповідно до отриманої комплексної оцінки фінансового стану, можна сказати про те, що показник у 2019 році є оптимальним для підприємства, адже становить більше 1. У 2020 та 2021 році ситуація погіршилась, адже набуло значення 0,95 та 0,76, що є негативно для підприємства, адже свідчить про неефективний фінансовий стан.

У наступному розділі бакалаврської роботи необхідно визначити ймовірність банкрутства оскільки це важливий інструментарій попередження фінансових криз на підприємстві, а також визначити шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод».

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ЗНИЖЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

3.1. Діагностика банкрутства як важливий інструментарій попередження фінансових криз на підприємстві

Проаналізувавши ефективність фінансово-економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод», у попередньому розділі випускної роботи бакалавра, спостерігаємо на кінець досліджуваного періоду погіршення результатів діяльності, а у 2021 році ще й збиток. Для повного розкриття теми необхідно визначити чи не загрожує підприємству банкрутство. Оскільки стійкість підприємства здебільшого розглядають як такий стан, коли підприємство стабільно функціонує, й реагує на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі. Тобто коли підприємство здатне повертатися в стан рівноваги за певний час, або ж, якщо система виходить із певного стану рівноваги, та переходить на новий рівень.

Стан підприємств вважають не стійким та не керованим, якщо воно не зможе перейти на новий рівень або повернутися на попередній рівень після дії негативних факторів (або коливаються із широкою амплітудою). Відповідно рівноважним є такий стан, для підтримання якого потрібні мінімальні затрати сировинних, трудових, енергетичних інформаційних чи будь яких інших ресурсів, тобто найбільш ефективний у певній ситуації.

В залежності від отриманих результатів перед керівництвом буде сформоване завдання забезпечити стійкі темпи економічного розвитку підприємства.

Основною метою діагностики банкрутства є раннє виявлення ознак кризового розвитку ТДВ «Яготинський маслозавод» та попередня оцінка масштабів його кризового стану. Експрес-діагностика банкрутства

характеризує систему оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, що здійснюється на базі даних його фінансового обліку за стандартними алгоритмами аналізу.

Для більш поглибленого аналізу фінансового стану підприємства та прогнозування можливого банкрутства протягом досліджуваного періоду в бакалаврській роботі запропоновано застосування таких моделей: Е. Альтмана, Спрінгейта, Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков, Романа Ліса, Таффлера.

1. Модель Е. Альтмана

$$Z = 1,2 * K_1 + 1,4 * K_2 + 3,3 * K_3 + 0,6 * K_4 + 1,0 * K_5 \quad (3.1)$$

де K_1 – власні оборотні активи / валюта балансу;

K_2 – нерозподілений прибуток / валюта балансу;

K_3 – прибуток до сплати відсотків і податків / валюта балансу;

K_4 – власний капітал (ринкова оцінка)/позиковий капітал;

K_5 – виручка від реалізації (чиста) /валюта балансу.

Якщо:

$Z < 1,8$ – вірогідність банкрутства досить висока;

$1,8 < Z < 2,7$ – вірогідність банкрутства середня;

$2,7 < Z < 2,9$ – банкрутство можливе, але за певних обставин;

$Z > 3,0$ – вірогідність банкрутства досить незначна.

Таблиця 3.1

Коефіцієнти аналізу фінансового стану за 2019-2021 роки

Коефіцієнт	2019	2020	2021
K1	0,70	0,66	0,73
K2	0,39	0,38	0,33
K3	0,16	0,10	-0,04
K4	0,64	0,62	0,51
K5	2,58	2,04	1,97
Z	4,88	4,1	3,5

$$Z_{2019} = 1,2 * 0,7 + 1,4 * 0,39 + 3,3 * 0,16 + 0,6 * 0,64 + 1 * 2,58 = 4,88$$

$$Z_{2020}=1,2*0,66+1,4*0,38+3,3*0,1+0,6*0,62+1*2,04 = 4,1$$

$$Z_{2021}=1,2*0,73+1,4*0,33+3,3*(-0,04)+0,6*0,51+1*1,97 = 3,5$$

Отже, згідно з моделлю Е. Альтмана, протягом аналізованого періоду вірогідність банкрутства підприємства незначною.

2. Модель Спрінгейта.

$$Z = 1,03 * K_1 + 3,07 * K_2 + 0,66 * K_3 + 0,4 * K_4, \quad (3.2)$$

де K_1 – власні оборотні активи / валюта балансу;

K_2 – прибуток до сплати податків та процентів / валюта балансу;

K_3 – прибуток до сплати податків / поточні зобов'язання;

K_4 – виручка від реалізації / валюта балансу.

Якщо Z -показник $< 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом.

Таблиця 3.2

Коефіцієнти аналізу фінансового стану за 2019-2021 рр.

Коефіцієнт	2019	2020	2021
K_1	0,70	0,66	0,73
K_2	0,16	0,10	-0,04
K_3	0,36	0,20	-0,08
K_4	2,58	2,04	1,97
Z	2,5	1,9	1,4

$$Z_{2019}= 1,03*0,7+3,07*0,16+0,66*0,36+0,4*2,58= 2,5$$

$$Z_{2020}= 1,03*0,66+3,07*0,1 +0,66*0,2+0,4*2,04 = 1,9$$

$$Z_{2021}= 1,03*0,73+3,07*(-0,04)+0,66*(-0,08)+0,4*1,97 = 1,4$$

Отже, з отриманих розрахунків можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду ТДВ «Яготинський маслозавод», відповідно до моделі Спрінгейта не є потенційним банкрутом, адже отримані значення становлять більше нормативного значення.

3. Метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства, Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков запропонували використовувати для експрес-оцінки фінансового стану підприємства рейтингове число:

$$R = 2 * K_3 + 0,1 * K_{пл} + 0,08 * K_i + 0,45 K_m + K_{рвк}, \quad (3.3)$$

де K_3 – коефіцієнт забезпеченості власними коштами;

$K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

K_i – інтенсивність обігу авансованого капіталу, яка характеризує обсяг реалізованої продукції, що приходить на 1 у. о. коштів, вкладених у діяльність підприємства;

K_m – коефіцієнт менеджменту, який характеризується відношенням прибутку від реалізації до величини виручки від реалізації;

$K_{рвк}$ – рентабельність власного капіталу (відношення балансового прибутку до власного капіталу).

Якщо рейтингове число для підприємства є більшим за 1, то підприємство перебуває у задовільному стані, якщо менше за 1 у незадовільному.

Таблиця 3.3

Коефіцієнти аналізу фінансового за 2019-2021 рр.

Коефіцієнт	2019	2020	2021
K_3	0,54	0,39	0,53
$K_{пл}$	1,06	0,91	0,81
K_i	0,39	0,38	0,34
K_m	0,05	0,04	-0,02
$K_{рвк}$	0,35	0,22	-0,12
R	1,6	1,1	1,04

$$R_{2019} = 2 * 0,54 + 0,1 * 1,06 + 0,08 * 0,39 + 0,45 * 0,05 + 0,35 = 1,6$$

$$R_{2020} = 2 * 0,39 + 0,1 * 0,91 + 0,08 * 0,38 + 0,45 * 0,04 + 0,22 = 1,1$$

$$R_{2021} = 2 * 0,53 + 0,1 * 0,81 + 0,08 * 0,34 + 0,45 * (-0,02) + (-0,12) = 1,04.$$

Отже, на основі розрахунків можна сказати, що ТДВ «Яготинський маслозавод» знаходиться протягом аналізованих років у задовільному стані.

4. Модель діагностики банкрутства Таффлера була розроблена у 1997 році й має наступний вигляд:

$$Z = 0,53 * X1 + 0,13 * X2 + 0,18 * X3 + 0,16 * X4 \quad (3.4)$$

X1 – відношення операційного прибутку до короткострокових зобов'язань (поточна рентабельність короткострокових зобов'язань);

X2 – відношення оборотних активів до суми всіх зобов'язань (покриття оборотними коштами всіх зобов'язань);

X3 – відношення короткострокових зобов'язань до суми активів (частка короткострокової заборгованості у валюті балансу);

X4 – відношення виручки від реалізації до суми активів (оборотність активів).

Дана модель ефективна тим що є однією з нових і сукупний вплив факторів у загальній сумі дає 1, тобто модель повністю описує діяльність підприємства, виходячи із ступеня того чи іншого показника. Якщо Z менше 0,2 то підприємство є потенційним банкрутом. Якщо величина більша 0,3 це свідчить, що у фірми є непогані довгострокові перспективи. У межах від 0,2 до 0,3 – зона невизначеності.

$$2019\text{рік} = 0,53 * (297379/609615) + 0,13 * (956393 / (219143 + 609615)) + 0,18 * (609615 / 1357108) + 0,16 * (3495741 / 1357108) = 0,26 + 0,15 + 0,08 + 0,412 = 0,902$$

$$2020\text{рік} = 0,53 * (223338 / 755170) + 0,13 * (1027446 / (201451 + 755170)) + 0,18 * (755170 / 1549405) + 0,16 * (3166323 / 1549405) = 0,157 + 0,140 + 0,09 + 0,33 = 0,717.$$

$$2021\text{рік} = 0,53 * (20788 / 797645) + 0,13 * (1142041 / (247574 + 797645)) + 0,18 * (797645 / 1574620) + 0,16 * (3103661 / 1574620) = 0,01 + 0,14 + 0,09 + 0,32 = 0,56$$

Коефіцієнти аналізу банкрутства за моделлю Таффлера наведено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Оцінка кризового стану та можливого банкрутства ТДВ «Яготинський маслозавод» за моделлю Таффлера у 2019-2021 рр.

Коефіцієнт	2019 р.	2020 р.	2021р.
X1	0,26	0,157	0,01
X2	0,15	0,14	0,14
X3	0,08	0,09	0,09
X4	0,412	0,33	0,32
Z	0,902	0,717	0,56

Отже провівши обрахунки за моделлю Таффлера, отримали наступні результати: у 2019 та 2020 році підприємство ТДВ «Яготинський маслозавод» отримало коефіцієнт Z у розмірі відповідно 0,902 та 0,717 (що більше 0,3) тобто підприємство має гарні довгострокові перспективи.

А у 2021 році даний коефіцієнт зменшився і складає 0,56, але підприємство має непогані довгострокові перспективи.

Кінцеві розрахунки згідно вищенаведених моделей діагностики кризового стану ТДВ «Яготинський маслозавод», згруповано та наведено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Оцінка кризового стану та ймовірності банкрутства ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2019-2021 рр.

Моделі діагностики банкрутства	2019р.	2020р.	2021р.	Нормативне значення	Ймовірність банкрутства
1. Модель прогнозування банкрутства Е. Альтмана	4,88	4,1	3,5	>3	вірогідність банкрутства незначна
2. Модель Спрінгейта	2,5	1,9	1,4	>0,862	не є потенційним банкрутом
3. Метод рейтингової оцінки фінансового стану (рейтингове число) Р.С.Сайфуліна і Г.Г.Кадикова	1,6	1,1	1,04	>1	Підприємство перебуває у задовільному стані
4. Модель Таффлера	0,902	0,717	0,56	>0,3	має непогані довгострокові перспективи

Отже, провівши діагностику ймовірності банкрутства за моделю Е. Альтмана, Спрінгейта, Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков, Романа Ліса, Таффлера, можемо сказати, що ймовірність банкрутства для ТДК «Яготинський маслозавод» не значна. Проте варто відмітити погіршення показників діяльності підприємства у 2021 році. Тому перед керівництвом може бути поставлена задача в короткі терміни покращити або повернути показники діяльності підприємства на попередній рівень. В наступному підпункті варто розглянути шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод».

3.2. Напрями забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод»

Аналітичне дослідження стійкості зростання підприємства ще називають аналізом ділової активності, яке передбачає порівняння темпів зміни цих показників за декілька періодів. Чим вищі темпи зростання продажу продукції і чистого прибутку, тим перспективніше вкладання додаткового капіталу в діяльність підприємства. Співвідношення цих загальних показників називають – золотим правилом економіки підприємства, або «економічною нормаллю» і пояснюють як найвигідніше співвідношення основних абсолютних характеристик розвитку підприємства [39].

Отже, ділова активність – це комплексна характеристика, яка відображає зусилля підприємств, спрямовані на забезпечення динамічності розвитку і досягнення поставлених цілей у різних напрямках діяльності. Основними цілями оцінки та аналізу ділової активності підприємств є здійснення ефективних управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності за умов ринкового середовища.

Стійкий фінансовий стан підприємства в ринкових умовах значною мірою обумовлюється його діловою активністю. Ділова активність

підприємства проявляється через розширення ринків збуту продукції, підтримання ділової репутації (іміджу), вихід на ринок праці і капіталу тощо.

Головною метою аналізу ділової активності підприємства є оцінка ефективності управління активами і визначення потенційних можливостей її підвищення.

Ділова активність підприємства характеризується динамікою таких показників як: коефіцієнта оборотності оборотних активів; коефіцієнтів ефективності використання ресурсів; коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості; тривалості оборотів дебіторської та кредиторської заборгованості; коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості; коефіцієнта оборотності матеріальних запасів; періоду обороту власного оборотного капіталу.

Розраховані коефіцієнти ділової активності ТДК «Яготинський маслозавод» наведено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Динаміка показників ділової активності ТДК «Яготинський маслозавод»

№	Показники	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,87	3,19	2,86	82,55	89,63
2	Тривалість обороту оборотних активів	93,10	112,78	125,82	121,13	111,57
3	Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	2,72	2,18	1,99	80,25	91,20
4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,55	3,77	3,47	82,83	91,97
5	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,57	6,81	6,82	79,50	100,14
6	Тривалість обороту дебіторської та кредиторської заборгованості	27,44	34,02	34,98	123,98	102,85
7	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	23,52	19,46	18,70	82,75	96,11
8	Тривалість обороту матеріальних запасів	15,31	18,50	19,25	120,84	104,05
9	Період обороту власного оборотного капіталу	70,32	87,64	91,12	124,63	103,97

Коефіцієнт оборотності оборотних активів характеризує швидкість обороту (кількість оборотів за період) всіх оборотних активів підприємства і дозволяє проаналізувати можливість вивільнення їх з господарської діяльності. У 2019 році 3,87 грн/грн, у 2020 році показник становив 3,19грн/грн, а у 2021 році – 2,86 грн/грн.

Коефіцієнт ефективності використання ресурсів у 2019 р. становив 2,19грн./грн., а у 2021 р. складав 1,99 грн/грн, це означає що рівень ефективності активів підприємства знизилася.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості у 2019 році становив 8,57, а у 2020, 2021 рр. зменшився на 1,75 і складає 6,81 та 6,82 відповідно. Отримане значення показує скільки оборотів необхідно підприємству для оплати кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності запасів показує, скільки оборотів за рік зробили запаси, тобто скільки разів вони перенесли свою вартість на готові вироби. У 2019 році показник становив 23,52, а вже у 2021 році 18,7. Зменшення оборотності запасів свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію.

Визначивши коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості стало відомо, що показник з 2019 р., який становив 4,55 знизився до 3,47 у 2021 році. Зменшення цього коефіцієнта означає, що дебітори можуть сплатити свою заборгованість підприємству за досить короткий строк, що є позитивним.

Щодо періоду обороту власного оборотного капіталу, у 2019 р. становив 70 днів, потім збільшився до 88 днів у 2020 р., а за останній рік ще збільшився й становить 91 день, це негативно впливає на діяльність підприємства. Даній показник повинен знижуватися.

Як зазначалось у першому розділі бакалаврської роботи, ділову активність підприємства визначають за умови виконання так званого правила економіки підприємства, яке дістало назву «золоте правило»:

$$T_{пр} > T_{р} > T_{к} > 100\% \quad (3.5)$$

Тпр – темп зростання прибутку до оподаткування,%;

Тр – темп збільшення обсягу реалізації,%;

Тк – темп зростання авансованого капіталу,%.

Розрахуємо дані для ТДК «Яготинський маслозавод» та представимо у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Перевірка «золотого правила» економіки для ТДК «Яготинський
маслозавод»

№	Показник	2019р	2020р	2021р
1	Темп зростання прибутку до оподаткування %	109,18	100,18	98,02
2	Темп зростання обсягу реалізації %	71,51	69,45	-41,19
3	Темп зростання авансованого капіталу %	111,43	114,17	101,63
4	Виконання "Золотого правила"	$T_{пр} > T_{р} < T_{к} > 100\%$	$T_{пр} > T_{р} < T_{к} > 100\%$	$T_{пр} > T_{р} < T_{к} > 100\%$

Отже, за аналізований період в жодному році не було виконано «золоте правило» економіки для ТДК «Яготинський маслозавод». У 2019 та 2020 р. в порівнянні з 2021 роком ситуація є найкращою. Дані показники негативно впливають на ділову активність підприємства. Також варто відзначити, всі обраховані показники протягом досліджуваного періоду знижуються, особливу увагу варто звернути темп зростання обсягу реалізації.

Ще одним із важливих показників, що характеризують ділову активність підприємства, є тривалість операційного та фінансового циклу. Операційний грошовий цикл – це період часу між оплатою товарів постачальникові і отриманням грошових коштів від клієнта за поставлену продукцію.

Тривалість операційного циклу – один із найважливіших показників, що характеризують ділову активність підприємства. Величина даного показника характеризує, скільки днів необхідно підприємству для закупівлі сировини і виробництва продукції. Чим менша тривалість операційного циклу, тим ефективніша діяльність підприємства, тим вища його ділова активність.

Проведені розрахунки періоду обороту поточних активів і зобов'язань наведено у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Періоди обороту поточних активів і зобов'язань

№	Показник	2019	2020	2021	Відхилення (+,-)	
					2020/2019	2021/2020
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис.грн.	3495741	3166323	3103661	0,91	0,98
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	414886	849588	940436	2,05	1,11
3	Запаси, тис.грн.	106923	166210	165657	1,55	1,00
4	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	459254	530 377	419249	1,15	0,79
5	Період обороту, дні:					
6	1) дебіторської заборгованості	79,09	95,47	103,81	1,21	1,09
7	2) запасів	15,31	18,50	19,25	1,21	1,04
8	3) кредиторської заборгованості	42,01	52,86	52,78	10,85	0,1
9	Операційний цикл	94,39	113,97	123,06	1,21	1,08
10	Фінансовий цикл	52,38	61,11	70,28	8,73	9,17
11	Кількість операційних циклів	3,81	3,16	2,93	-0,66	-0,23

Відповідно до проведених розрахунків відбувається уповільнення оборотності запасів, що негативно впливає на ділову активність підприємства.

Тривалість операційного циклу має тенденцію до збільшення. У 2019 році становила 94 дні, у 2020 році – 114 днів, а у 2021 році – 123 дні. Тенденція до зростання показника є негативною, адже свідчить про збільшення періоду, протягом якого в середньому грошові кошти знаходяться в негрошових оборотних активах.

Під фінансовим циклом прийнято розуміти період, який починається з моменту оплати постачальникам за матеріали (погашення кредиторської

заборгованості) й закінчується у момент надходження грошей від покупців за відвантажену продукцію.

Як бачимо тривалість фінансового циклу має тенденцію до зростання, у 2019 р складає 52 дні, у 2020р – 61,11 днів, а у 2021 р. – 70,28 дні. Збільшення тривалості фінансового циклу є негативним, і свідчить про те, що підприємству потрібно більше фінансових ресурсів для фінансування виробничих потреб підприємства.

Графічну інтерператацію тривалості операційного й фінансового циклу підприємства та її зміну відображено на рисунку 3.1.

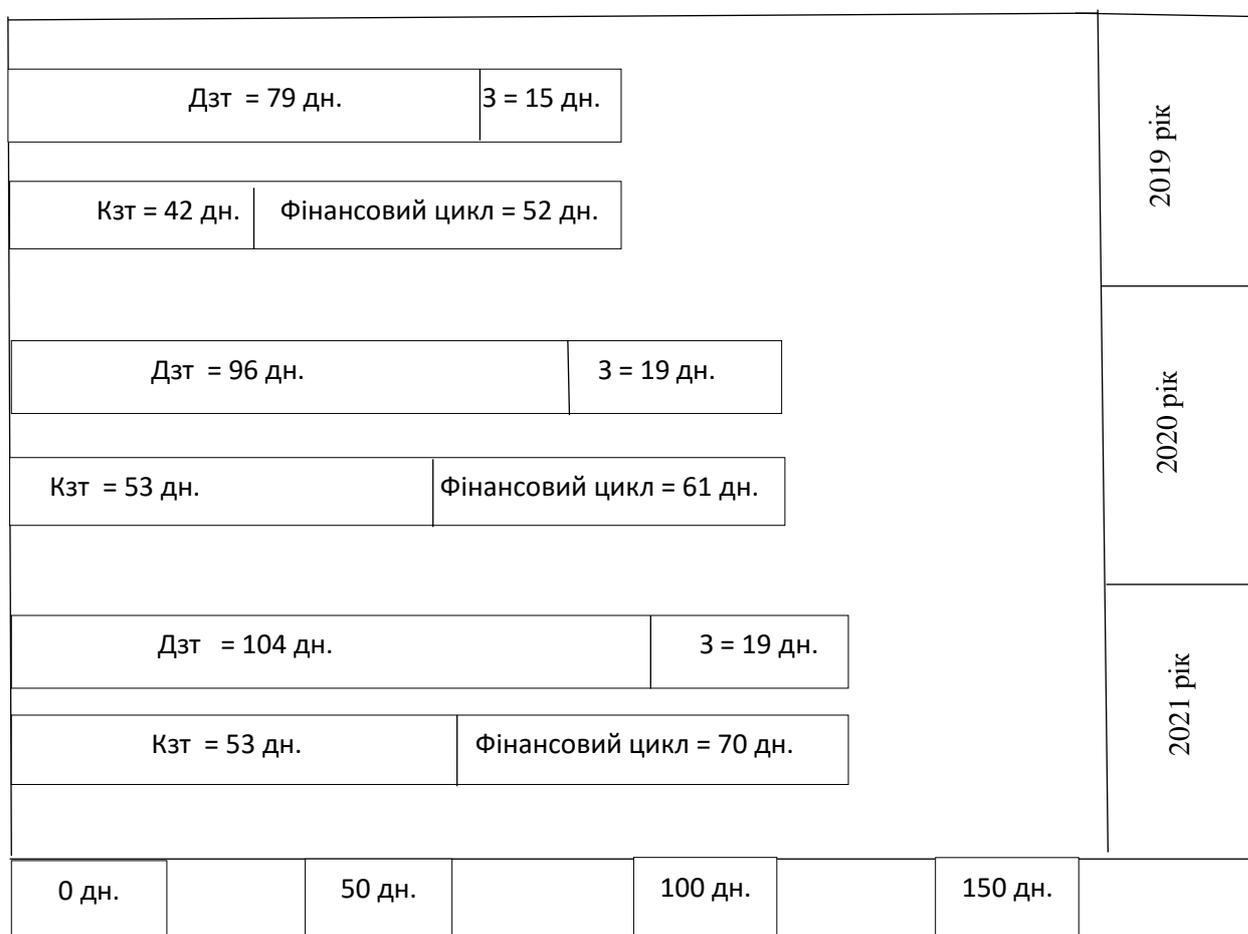


Рис. 3.1. Схема тривалості операційного й фінансового циклу

Проведемо аналіз динаміки основних показників використання оборотних активів і впливу чинників на економічний результат від прискорення оборотності. На зміну тривалості оборотності оборотних активів впливають два чинники: середньорічні залишки оборотних активів ($OA_{сер}$) і

дохід (виручка) від реалізації (ЧД). Розрахунки впливу чинників здійснюються за допомогою, моделі показника тривалості оборотності оборотних активів (T_{OA}) в днях.

$$T_{OA} = OA_{сер} / ЧД * 360 \quad (3.6)$$

Використовуючи метод ланцюгових підстановок та розраховуємо вплив оборотних активів і чистого доходу на зміну періоду обороту оборотних активів.

$$\Delta T_{OA}(OA_{сер}) = (OA_{сер1} / ЧД_0 * 360) - (OA_{сер0} / ЧД_0 * 360), \text{ днів}; \quad (3.7)$$

$$\Delta T_{OA}(ЧД) = (OA_{сер1} / ЧД_1 * 360) - (OA_{сер1} / ЧД_0 * 360), \text{ днів}; \quad (3.8)$$

На основі результатів факторного аналізу визначається сума вивільнених (або залучених) із (до) обороту коштів за рахунок прискорення (сповільнення) оборотності під впливом аналізованих факторів :

$$OK_{OA_{сер}}^{залуч} = ЧД / 360 * \Delta T_{OA_{сер}} \quad (3.9)$$

Сума вивільнених коштів за рахунок прискорення або сповільнення оборотності під впливом аналізованих факторів:

$$OK_{ЧД}^{вивільнені} = ЧД / 360 * \Delta T_{ЧД} \quad (3.10)$$

Сукупний вплив двох чинників на зміну економічного результату у зв'язку з прискоренням оборотності оборотних коштів складає:

$$OK_{залучені} = OK_{OA_{сер}}^{вивільнені} + OK_{ЧД}^{вивільнені} \quad (3.11)$$

Результати розрахунків основних показників використання оборотних активів і впливу факторів на економічний результат від прискорення оборотності наведено у табличній формі (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Аналіз динаміки основних показників використання оборотних активів і впливу чинників на економічний результат від прискорення оборотності

Показники	2019	2020	2021	Відхилення (+,-) 2020/2019		Відхилення (+,-) 2021/2020	
				У сумі, гр.3 - гр.2	Темп зростання, %, гр.3/ гр.2 *100%	У сумі, гр.4 - гр.3	Темп зростання, %, гр.4/ гр.3 *100%
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	3495741	3166323	3103661	-329418	90,58	-62662	98,02
2. Середньорічні залишки активів, тис.грн.	904067	991919,5	1084743,5	87852,50	109,72	92824,00	109,36
3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, в оборотах	3,87	3,19	2,86	-0,67	82,55	-0,33	89,63
4. Коефіцієнт закріплення оборотних активів	0,26	0,31	0,35	0,05	121,13	0,04	111,57
5. Тривалість одного обороту оборотних активів, дн.	93,10	112,78	125,82	19,67	121,13	13,04	111,57
6. Одноденний оборот, тис. грн.	9710,39	8795,34	8621,28	-915,05	90,58	-174,06	98,02
7. Прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, днів	-	-	-	19,67	-	13,04	-
Розрахунок впливу факторів:	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 3.10

1	2	3	4	5	6	7	8
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	-	-	-	9,05	-	10,55	-
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	-	-	-	10,63	-	2,49	-
8. Сума вивільнених (залучених) з обороту коштів за рахунок прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, тис. грн.	-	-	-	173046,44	-	112454,23	-
Розрахунок впливу факторів:	-	-	-	-	-	-	-
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	-	-	-	79573,80	-	90987,00	-
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	-	-	-	93472,64	-	21467,23	-

Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2019 році складає 3,87 грн/грн, у 2020 році зменшився до 3,19 грн/грн, а у 2021 році до 2,86 грн/грн. Тривалість одного обороту оборотних активів має тенденцію до зростання, що є негативним оскільки свідчить про уповільнення їхньої оборотності. У 2019 році складає 93 днів, у 2020 році 113 днів, а у 2021 році 126 днів. Що стосується одноденного обороту, то він має негативну тенденцію до зменшення. У 2019 році складає 9710,39 тис. грн., у 2020 році зменшився до 8795,34 тис. грн., а у 2021 році 8621,28 тис. грн. Це свідчить що на 1 день припадає близько 387,3 тис. грн.. виручки. Отже, розрахувавши показники ділової активності за аналізований період. можна зробити висновок, що стан підприємства є негативним, адже проведення розрахунків підтверджують не ефективне використання оборотних активів підприємства.

Ще один етап розрахунків передбачає визначення можливостей підприємства щодо розширення основної діяльності за рахунок реінвестування власних коштів визначаються за допомогою коефіцієнта стійкості економічного зростання.

Коефіцієнт стійкості економічного зростання – це такий показник який визначається як співвідношення суми чистого прибутку, що направляється на накопичення, до суми власного капіталу. Використання багатофакторної моделі коефіцієнта стійкості економічного зростання дозволяє спрогнозувати темпи розвитку підприємства та оцінити вплив кожного показника (фактора) на загальну стійкість економічного зростання.

Розширена факторна модель розрахунку коефіцієнта стійкості економічного зростання Г.О. Крамаренка має наступний вигляд:

$$K_{\text{сез}} = K1 * K2 * K3 * K4 * K5 * K6 * K7, \quad (3.12)$$

де $K_{\text{сез}}$ – коефіцієнт стійкості економічного зростання;

$K1$ – частка прибутку, реінвестована у виробництво (чистий прибуток за мінусом виплачених дивідендів / чистий прибуток);

К2 – рентабельність реалізації (чистий прибуток / чиста виручка від реалізації);

К3 – оборотність власного оборотного капіталу (чиста виручка від реалізації / середній розмір власного оборотного капіталу);

К4 – забезпеченість власним оборотним капіталом (середній розмір власного оборотного капіталу / середній розмір оборотних активів);

К5 – коефіцієнт поточної ліквідності (середній розмір оборотних активів / середній розмір короткострокових зобов'язань);

К6 – частка короткострокових зобов'язань у капіталі підприємства (середній розмір короткострокових зобов'язань / середній розмір капіталу);

К7 – коефіцієнт фінансової залежності (середній розмір капіталу / середній розмір власного капіталу).

Таблиця 3.11

Коефіцієнт стійкості економічного зростання ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 рр.

Коефіцієнт	2019	2020	2021
К1	0,12	0,99	4,34
К2	0,06	0,05	-0,02
К3	5,12	4,11	3,95
К4	0,54	0,39	0,53
К5	1,06	0,91	0,81
К6	1,18	1,22	1,38
К7	2,57	2,61	2,97
К _{сез}	0,06	0,23	-0,06

$$K_{сез2019} = 0,12 * 0,06 * 5,12 * 0,54 * 1,06 * 1,18 * 2,57 = 0,06$$

$$K_{сез2020} = 0,99 * 0,05 * 4,11 * 0,39 * 0,91 * 1,22 * 2,61 = 0,23$$

$$K_{сез2021} = 4,34 * -0,02 * 3,95 * 0,53 * 0,81 * 1,38 * 2,97 = -0,6$$

Отже, відповідно до отриманих розрахунків коефіцієнт стійкості економічного зростання на кінець досліджуваного періоду знизився і становить – 0,06. Найбільше вплинуло зниження рентабельності реалізації продукції. А також оборотність власного оборотного капіталу та коефіцієнт

поточної ліквідності ТДВ «Яготинський маслозавод». Також зростає короткострокова заборгованість підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності зростає, для зниження даного показника підприємству необхідно працювати над збільшенням обсягів власного капіталу. На основі отриманих результатів аналізу необхідно розробити шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості підприємства.

Здійснивши аналіз коефіцієнта стійкості економічного зростання, можна стверджувати, що для підвищення цього показника підприємству слід підвищувати загальну ліквідність, шляхом зменшення поточних зобов'язань та збільшення оборотних активів. Також значно впливає на економічне зростання частка реінвестованого прибутку на розвиток виробництва, тому підприємству доцільно і надалі нарощувати цю частку. В якості рекомендацій підприємству ТДК «Яготинський маслозавод» доцільно звернути увагу на збутову та цінову політику для збільшення попиту на продукцію. Збільшення коефіцієнта фінансової залежності призвело до підвищення рівня стійкості економічного зростання, тому підприємству слід порекомендувати і надалі нарощувати частку власного капіталу. За рахунок зниження оборотності власного оборотного капіталу коефіцієнт економічного зростання зменшився на 1,17. Прискорення оборотності оборотних коштів має важливе значення для кожного підприємства тому, що в результаті прискорення оборотності із обороту вилучаються кошти, які можна використати як для збільшення виробничої програми, так і на інші цілі. Отже для виживання і збереження конкурентоспроможності підприємство ТДК «Яготинський маслозавод» у довгостроковій перспективі повинно постійно дбати, як про продажі (так і обсяг їх зростання) та прибуток; про фінансову стійкість та платоспроможність.

Провівши аналітичне дослідження стійкості зростання ТДК «Яготинський маслозавод», можна визначити її рівень ділової активності та запропонувати шляхи забезпечення стійкості економічного зростання підприємства (табл. 3.12).

Шляхи забезпечення стійкості економічного зростання та характеристика
рівнів ділової активності

Рівень ділової активності	Виробничо господарська ситуація	Характеристика рівня ділової активності	Шляхи забезпечення стійкості економічного зростання
Високий (достатній)	Нормальна	Стійкий фінансовий стан, активна інвестиційна й інноваційна політика, стійка тенденція зростання темпових показників, підвищення рівня показників ефективності використання ресурсів	Підвищення якості продукції, розробка нових її видів, постійний пошук резервів зниження витрат всіх видів сировини та матеріалів, періодичне оновлення виробничої бази на новій технологічній основі, використання безвідхідних технологій, формування запасів виробничих і фінансових ресурсів відповідно до оптимально необхідних потреб підприємства, оптимізація структури джерел фінансування, раціональне їх розміщення в майні
Середній (задовільний)	Проблемна	Нестійкий фінансовий стан, інертне (епізодичне) здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності, нестійка динаміка зростання оціночних показників, істотне зниження рівня показників ефективності використання ресурсів	Нейтралізація надмірно великих залишків запасів товарно-матеріальних цінностей, реалізація продукції, що не користується попитом, за демпінговими цінами, дослідження ринку, аналіз власних позицій і конкурентів, скорочення тривалості виробничо-комерційного циклу за рахунок невиправданої тривалості основних його етапів, забезпечення ритмічної й налагодженої роботи підприємства; ліквідація простою устаткування, збоїв у поставках, постійне здійснення аналізу ділової активності на всіх рівнях, розробка й прийняття управлінських рішень з урахуванням результатів аналізу
Низький (незадовільний)	Кризова	Кризовий фінансовий стан, відсутність інноваційної діяльності, звужений тип виробництва, стійка негативна тенденція зниження оціночних показників, неефективне використання ресурсів	Локалізація ризикової ситуації у відповідності до джерел її виникнення, зміна стилю управління в умовах кризової ситуації, експрес-аналіз ділової активності, оперативне реагування на виникнення проблемної ситуації

Отже, рівень ділової активності ТДК «Яготинський маслозавод» на кінець 2021 року середній (задовільний), виробничо господарська ситуація – проблемна.

Шляхи забезпечення стійкості економічного зростання ТДК «Яготинський маслозавод» наступні:

- 1) збільшення обсягу продажів;

- 2) підвищення рентабельності продажів;
- 3) вироблення цінової політики;
- 4) збільшення обсягів власного капіталу;
- 5) збільшення рентабельності активів;
- 6) підвищення рентабельності активів;
- 7) зменшення дебіторської заборгованості та її періоду погашення;

З цією метою керівництво повинно забезпечувати стратегічну гнучкість або здатність підприємства до формування превентивних управлінських заходів та швидко реагувати на зовнішні зміни для отримання конкурентних переваг.

Моделі стійкого економічного зростання притаманне рівність темпів приросту обсягу продажів, активів і власного капіталу. Подібна збалансованість зростання обсягу продажів, активів і власного капіталу забезпечується шляхом підтримки стабільного (сталого) рівня фінансових індикаторів – оборотності активів, рентабельності продажів, коефіцієнта реінвестування.

Таким чином, коефіцієнт стійкого зростання показує точну залежність зростання продажів підприємства від операційної ефективності, ступеня використання активів, дивідендної та фінансової політики в області структури капіталу.

Відповідно до отриманих розрахунків коефіцієнт стійкості економічного зростання на кінець досліджуваного періоду знизився і становить – 0,06. Найбільше вплинуло зниження рентабельності реалізації продукції. А також оборотність власного оборотного капіталу та коефіцієнт поточної ліквідності ТДВ «Яготинський маслозавод». Також зростає короткострокова заборгованість підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності зростає, для зниження даного показника підприємству необхідно працювати над збільшенням обсягів власного капіталу. На основі отриманих результатів аналізу необхідно розробити шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості підприємства.

Отже, провівши діагностику ймовірності банкрутства ТДВ «Яготинський маслозавод» за моделю Е. Альтмана у досліджуваному періоді визначили, що вірогідність банкрутства є незначною.

За моделлю Спрінгейта ТДВ «Яготинський маслозавод» – не є потенційним банкрутом.

За метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства, Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков підприємство знаходиться в задовільному стані.

За моделлю Таффлера, отримали наступні результати: у 2019 та 2020 році підприємство ТДВ «Яготинський маслозавод» отримало коефіцієнт у розмірі відповідно 0,9 та 0,7 (що більше 0,3) тобто підприємство має гарні довгострокові перспективи. А у 2021 році даний коефіцієнт зменшився і складає 0,56, але підприємство має непогані довгострокові перспективи.

Виходячи з отриманих результатів ми можемо зробити висновок, що підприємство в загальному не є банкрутом, й ймовірність банкрутства незначна. Проте підприємство на кінець досліджуваного періоду, а саме 2021 році отримало погіршення показників діяльності, що може в майбутньому призвести до настання кризи на підприємстві й ймовірності банкрутства. Тому вищому керівництву необхідно негайно запровадити шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості підприємству.

Рівень ділової активності ТДК «Яготинський маслозавод» на кінець 2021 року середній (задовільний), виробничо господарська ситуація – проблемна.

Розраховано у роботі коефіцієнт стійкості економічного зростання на кінець досліджуваного періоду знизився і становить – 0,06. Найбільше вплинуло зниження рентабельності реалізації продукції. А також оборотність власного оборотного капіталу та коефіцієнт поточної ліквідності ТДВ «Яготинський маслозавод». Також зростає короткострокова заборгованість підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності зростає, для зниження даного показника підприємству необхідно працювати над збільшенням обсягів власного капіталу. На основі отриманих результатів аналізу необхідно

розробити шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості підприємства.

Напрями забезпечення стійкості економічного зростання ТДК «Яготинський маслозавод» наступні: збільшення обсягу продажів; підвищення рентабельності продажів; вироблення цінової політики; збільшення обсягів власного капіталу; збільшення рентабельності активів; підвищення рентабельності активів; зменшення дебіторської заборгованості та її періоду погашення.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання випускної роботи бакалавра було детально досліджено теоретичні аспекти банкрутства та стійкості економічного зростання підприємства, а саме: розкрито сутність трактування «банкрутство», за різними авторами як зарубіжними так і українськими. Розглянуто причини настання банкрутства підприємства, які поділяються на внутрішні та зовнішні. Представлено найбільш характерні ознаки банкрутства, досліджено класифікацію та види банкрутства, їх зміст. Банкрутство поділяється на: реальне, фіктивне, навмисне та технічне. Основною причиною банкрутства є зменшення попиту на продукцію, але також може бути недостатність інноваційного потенціалу, втрата фінансової стійкості, зменшення капіталу, криза ліквідності та інше.

Розкрито роль та призначення системи діагностики банкрутства підприємства. Розглянуто систему діагностики банкрутства та її роль для підприємств у сучасних умовах. Визначено об'єкт, предмет, етапи та цілі діагностики ймовірності банкрутства. Вивчено методи за якими можна здійснити прогноз ймовірності банкрутства, наприклад: аналітичний, експертний, лінійний, динамічне програмування та діагностика на моделях.

Розглянуто моделі й запропоновано систему банкрутства і підтримки підприємств в ринковій економіці зарубіжних країн. Представлена система може бути запроваджена та використана в Україні.

Для кожного підприємства важливим є забезпечення стійкості економічного зростання, так як це дає змогу нарощувати обсяги виробництва та реалізації продукції, збільшувати фінансово-економічні результати. Досліджено сутність та характеристику стійкості економічного зростання на підприємстві, за допомогою якої можна виявити «хворі статті» та спрогнозувати результати діяльності підприємства.

Також у роботі розглянуто основні показниками стійкого економічного зростання та визначено математичний інструментарій.

4. У бакалаврській роботі було проаналізовано фінансовий стан ТДВ «Яготинський маслозавод». Відповідно до поставленої мети було виконано наступні завдання:

- охарактеризовано діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод»;
- проведено аналіз динаміки структури майна ТДВ «Яготинський маслозавод»;
- здійснено аналіз і оцінку власного й позикового капіталу;
- проведено аналіз та визначення типу фінансової стійкості;
- розраховано коефіцієнти ліквідності та платоспроможності;
- проведено аналіз ефективності фінансово-економічної діяльності;
- здійснено комплексну оцінку фінансового стану підприємства.

За результатами аналізу було отримано наступні висновки. У результаті складання агрегованого балансу за фінансовими показниками ТДВ «Яготинський маслозавод» було виявлено, що за останній час обсяг майна підприємства щорічно збільшувався. Причиною цьому стало розширення обсягу діяльності виробництва.

Структура оборотних активів за аналізований період має динаміку до збільшення, що може свідчити про формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню обертання коштів підприємства.

Протягом аналізованого періоду спостерігається наявність хворих статей балансу, а саме зростання дебіторської заборгованості на більше ніж 40% від суми оборотних активів, що є негативним для ТДВ «Яготинський маслозавод», адже підприємство не отримує повернення коштів від боржників і тому не може використовувати їх для власних цілей.

Аналіз пасивів показує, що питома вага власного капіталу підприємства з кожним роком знижувалась, тобто мала тенденцію до зменшення. У 2019 р. вартість власного капіталу склала 528350 тис.грн., у 2020 р. відбулося збільшення на 64434 тис. грн., а у 2021 р. зменшення на 63383 тис. грн. що

склало 529401 тис.грн. Що стосується структури пасиву ТДВ «Яготинський маслозавод», то в ній переважає показник поточних зобов'язань і забезпечень. Найбільше цей показник збільшився за рахунок кредиторської заборгованості, що свідчить про проблеми з погашенням своїх боргів в певний строк.

Коефіцієнт рентабельності має тенденцію до зменшення на кінець розрахункового періоду і становить 4,82 %, що є негативно для підприємства, адже це свідчить про неефективне використання активів, які задіяні у процесі формування доходу. Проаналізувавши ефективність використання оборотних активів можна сказати, що коефіцієнт оборотності оборотних активів в 2019 році становив 3,87 грн./грн., в 2020 р. – 3,19 грн./грн., а у 2021 р. – 2,86 грн./грн., отримані результати є негативними для підприємства, адже це говорить про неефективне використання оборотного капіталу.

Період погашення дебіторської заборгованості у 2019 р. становить 79 днів, а у 2021 р. – 104 доби. Підвищення цього показника, означає, що боржники почали довше виплачувати дебіторську заборгованість.

Найбільша питома вага у структурі власного капіталу належить нерозподіленому прибутку, який у 2019 р. становить 524553 тис. грн., у 2020 р. – 587459 тис. грн., а у 2021 р. – 524076 тис. грн. Зростання нерозподіленого прибутку є позитивним у 2020 році, проте у 2021 році відбувся спад даного показника, що є негативно для підприємства, адже це свідчить про зменшення прибутковості підприємства.

Показник дебіторської заборгованості на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» майже у двічі перевищує кредиторську заборгованість протягом усього аналізованого періоду. Значне перевищення дебіторської заборгованості пов'язано, у першу чергу із зменшенням позикових коштів. Надто велике значення показника дебіторської заборгованості є наслідком несвоєчасної виплати дебіторів своїх зобов'язань.

Коефіцієнт фінансової стійкості має негативну тенденцію щодо зниження. У 2019 р. складає 0,55 грн./грн., у 2020 р. – 0,51 грн./грн., а у 2021 р. знизився на 0,02 грн./грн. і становить 0,49 грн./грн. Зниження даного

показника є негативним, активи підприємства не забезпечені стабільним джерелом фінансування, а отже, фінансове становище не стійке.

Коефіцієнт фінансової залежності з кожним роком має тенденцію до збільшення, що є негативним, адже збільшення даного показника свідчить про збільшення фінансової залежності ТДВ «Яготинський маслозавод» від своїх кредиторів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів знизився з досліджуваній період на 1,16 грн/грн. Цей коефіцієнт знаходить в межах оптимального значення, що свідчить про забезпеченість підприємства власними джерелами коштів для формування товарно-матеріальних засобів.

Протягом 2019-2021 рр. на ТДВ «Яготинський маслозавод» спостерігається абсолютна фінансова стійкість за 2019 рік. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. За 2020 року та 2021 роки на підприємстві спостерігається нормальна фінансова стійкість, яка відображає раціональне використання підприємством позикових коштів та забезпечує, як правило, високу дохідність поточної діяльності. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних оборотних коштів, також довгострокові залучені кошти. З погляду фінансового менеджменту такий тип фінансування є найбільш бажаним для підприємства.

Розрахувавши показники ділової активності за аналізований період, можна зробити висновок, що стан підприємства є негативним, адже проведення розрахунків підтверджують не ефективне використання оборотних активів підприємства.

Рентабельність активів у 2019 році складала 29,23 %, а у 2020 р. відбулося зменшення на 8,88 % та складав 20,35 %. У 2021 р. відбулося зменшення до -5,46 %. Це свідчить про неефективне використання активів на досліджуваному товаристві. Рентабельність продаж також з 2019 року до 2021 року знизилась до -1,91 %.

Згідно з результатами факторного аналізу, зміна ціни реалізації з кожним роком зменшується, за 2020-2021 роки показники набувають від'ємного значення, що свідчить про те, що якщо ціна зменшується, то зменшується і прибуток. Зміна обсягу реалізації за аналізований період свідчить про те, що у з 2019 по 2020 рік відбувається збільшення обсягів продажу рентабельної продукції, що веде до збільшення суми прибутку, а у 2021 році призвело до зменшення валового прибутку.

Розраховано комплексну оцінку фінансового стану, можна сказати про те, що показник у 2019 році показник є оптимальним для підприємства, адже становить більше 1. У 2020 та 2021 році ситуація погіршилась, адже показник відповідно склав 0,95 та 0,76, що є негативним для підприємства, адже свідчить про неефективний фінансовий стан.

У третьому розділі роботи проведено діагностику ймовірності банкрутства ТДВ «Яготинський маслозавод» та запропоновано шляхи забезпечення стійкості економічного зростання підприємства.

Отже, провівши діагностику ймовірності банкрутства підприємства за моделю Е. Альтмана у досліджуваному періоді визначили, що вірогідність банкрутства є незначною. За моделлю Спрінггейта ТДВ «Яготинський маслозавод» – не є потенційним банкрутом. За метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства, Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков підприємство знаходиться в задовільному стані. За моделлю Таффлера, отримали наступні результати: у 2019 та 2020 році ТДВ «Яготинський маслозавод» відповідно 0,9 та 0,7 (що більше 0,3) тобто підприємство має гарні довгострокові перспективи. А у 2021 році даний коефіцієнт зменшився і складає 0,56, але підприємство все ще має непогані довгострокові перспективи.

Виходячи з отриманих результатів ми можемо зробити висновок, що підприємство в загальному не є банкрутом, а ймовірність банкрутства незначна. Проте підприємство на кінець досліджуваного періоду, а саме 2021 року отримало погіршення показників діяльності, що може в майбутньому призвести до настання кризи на підприємстві й ймовірності банкрутства. Тому

вищому керівництву необхідно негайно запровадити шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості підприємства.

Також визначено рівень ділової активності ТДК «Яготинський маслозавод» на кінець 2021 року – середній (задовільний), виробничо-господарська ситуація – проблемна.

Проаналізовано коефіцієнт стійкості економічного зростання за 2019-2021 роки, його значення відповідно склало 0,6; 0,23; – 0,06, як бачимо показник знизися, що є негативним для підприємства. Згідно обрахованого показника вичначено фактори які найбільше вплинули на зниження: рентабельність реалізації продукції. А також оборотність власного оборотного капіталу та коефіцієнт поточної ліквідності ТДВ «Яготинський маслозавод». Також зростає короткострокова заборгованість підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності зростає, для зниження даного показника підприємству необхідно працювати над збільшенням обсягів власного капіталу. На основі отриманих результатів аналізу необхідно розробити шляхи забезпечення економічного зростання та фінансової стійкості підприємства.

Шляхи забезпечення стійкості економічного зростання ТДК «Яготинський маслозавод» наступні: збільшення обсягу продажів; підвищення рентабельності продажів; вироблення цінової політики; збільшення обсягів власного капіталу; збільшення рентабельності активів; підвищення рентабельності активів; зменшення дебіторської заборгованості та її періоду погашення;

Для підвищення динамічності розвитку підприємству потрібно вживати наступні заходи:

- визначати пропорції і динаміку виробничої діяльності, що склалися на певний час, і використовувати лише фінансові важелі;
- підвищувати ефективність господарської діяльності підприємства;
- поєднувати попередні дві стратегії і орієнтуватися як на підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, так і на застосування дієвих фінансових важелів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996.
2. Кодекс України з процедур банкрутства № 2597-VIII від 18 жовтня 2018р. <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ Міністерства економіки України від 13 березня 2006 р. <http://uazakon.com/big/text1518/pg1.htm>.
4. Алмашій Я. І. Антикризове фінансове управління підприємством: сутність та механізми реалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 12. С. 66-69.
5. Андрущенко О.Б. Моделювання діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012.№2 (552). С.158-163.
6. Ареф'єва О.В., Ю.В. Прохорова Антикризове фінансове управління підприємством: монографія. Л.: Укр. акад. друкарства, 2011. 249 с.
7. Бабій І.В. Аналіз інноваційних моделей реструктуризації сучасних підприємств. *Вісник Хмельницького нац. уні-ту*.2009. №5. С. 134 – 138.
11. Білова Р.І. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством. *Економіка Криму*. 2013. №1. С. 228-232.
12. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. К.: Ельга, 2008. 724 с.
13. Боронос В.Г. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник. Суми: Сумський державний університет, 2014. 457с.

16. Бровкова О.Г. Бенчмаркінг як ефективний інструмент управління підприємством. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки»*. 2010. №3. С.243–247.

17. Бурий С.А. Антикризове управління та управлінські рішення – проблеми підприємств малого бізнесу: [Монографія]. Хмельницький: ТОВ «Тріада-М», 2016. 93 с

18. Городня Т.А. Механізм проведення діагностики кризового стану підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.10. С. 181-185.

19. Гук О.В. Елементи системи запобігання банкрутству машинобудівних підприємств. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. № 647. 2014. С. 37-43.

20. Даніч В.М. Визначення кризового стану підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 4. С. 208-218.

21. Дацюк І.В. Сутнісна характеристика кризи підприємств. *Менеджмент виробництва*. Київ: 2010. С. 165-170.

22. Дейніс Л.М. Сутність антикризового фінансового управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць*. 2011. С. 49.

23. Дмитренко А.І. Стратегії антикризової діяльності промислових підприємств. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*. 2011. № 4 (20). С. 49-53.

24. Еш С.М. Система антикризового управління та методологічні підходи до її формування. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1 (59). С. 103-107.

25. Євтух О.Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 456 с.

26. Єпіфанова І.М. Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем. *Економіка: реалії часу*. № 1 (29). 2017. С. 55-63.

27. Єпіфанова І.Ю. Сутність антикризового управління підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип.2. С.265-269.

28. Зверук Л.А. Антикризове управління підприємством в умовах інноваційного розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 1(2). С. 69-75.

29. Камнева А.В. Дослідження існуючих інструментів та моделей антикризового управління на підприємстві. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі*. 2014. № 4. С. 15-27.

30. Карпунь І.Н. Фінансова санація та банкрутство підприємств (в модулях): навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2014. 432 с.

31. Квасницька Р.С. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. №2. С. 130-135.

32. Коваленко В.В. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання: монографія. Одеса:, 2013. 381 с.

33. Коваленко О.В. Антикризівий маркетинг: інноваційний аспект. *Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія*. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2011. С. 499-508.

34. Коваленко О.В. Методи антикризового управління підприємством. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Вип. 8. 2014. С. 107-114.

35. Комеліна О.В. Сутність і причини виникнення кризових процесів на підприємстві в сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Сер.: Економічні науки. 2012. № 1. С. 120-124.

36. Костіна О.М. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства. *Вісник Сумського державного університету*. Сер.: *Економіка*. 2012. № 4. С. 91-97.

37. Костіна О. М. Реінжиніринг бізнес-процесів як інструмент антикризового управління підприємством. *Інтелект XXI*. 2018. № 3. С. 158-164.

38. Линник О.І. Антикризове управління на вітчизняних та закордонних підприємствах: теорія, діагностика кризового стану, соціально-економічні аспекти управління: монографія. Нац. техн. Ун-т «Харк. політехн. Ін-т». Х.: Підручник НТУ "ХПІ", 2013. 543 с.

39. Лисак Г.Г. Суть, причини та фактори виникнення кризових явищ. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг зб. наук. пр. Харків: ХДУХТ, 2018. Вип. 1 (27). С. 102-110.*

40. Лопатко К.М. Розробка стратегії й тактики антикризового фінансового управління. *Молодий вчений. 2016. № 12. С. 789-792.*

41. Ляшенко Н. В. Причини виникнення, функції та вплив кризових явищ на управління підприємством. *Ефективна економіка. 2012. № 2.*

42. Максимова Т. Особливості формування маркетингової стратегії та маркетингової політики на українських промислових підприємствах в умовах кризи. *Маркетинг в Україні. 2013. № 6 (58). С. 22-26.*

43. Мартинець В.В. Особливості антикризового управління промисловим підприємством. *Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 11. Ч. 4. С. 48-51.*

44. Маховка В.М. Процес, методи та функції антикризового управління на підприємстві. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки. 2012. № 1. С. 219-225.*

45. Мельниченко О.О. Визначення економічної сутності кризи підприємства та основних її видів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2015. № 2. С. 16-22.*

46. Мельниченко О. О. Організаційно-економічний механізм антикризового управління на підприємстві. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2016. № 3(2). С. 99-103.*

47. Мельниченко О.О. Сутність антикризового управління підприємством у сучасних умовах господарювання. *Економічний аналіз: зб. наук. пр. 2015. Т. 21, № 2. С. 157-162.*

48. Мішеніна Н.В. Стратегічна модель антикризового управління підприємством. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2011. № 3 (11). С. 170-175.

49. Мішин С.І. Реструктуризація підприємства як інструмент антикризового управління.: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_137/28.pdf.

50. Мокряк К.В. Інноваційна діяльність в концепції системи антикризового фінансового управління підприємством. *Молодий вчений / Економічні науки*. ОНЕУ. 2016. № 4 (31). С. 142-146.

51. Морщенок Т.С. Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур. *Економіка і суспільство*. 2017. №9. С. 533–540.

52. Москаленко В.М. Характеристика методів та моделей діагностики кризового стану підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22(2). С. 297-303.

53. Омелянович Л.О. Адаптивне антикризове управління фінансовими ресурсами торговельних підприємств: монографія. Донец. нац. Ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. 277 с.

54. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

55. Піюренко І.О. Антикризове управління харчовими підприємствами: проблеми теорії і практики: [монографія]. – Херсон: Грінь Д.С. [вид.], 2013. 331 с.

56. Повстенюк Н.Г. Методи діагностики банкрутства підприємств у сучасних умовах. *Економіка і регіон*. 2015. № 1. С.25-31.

57. Погребняк А.Ю. Сутність складових елементів механізму антикризового управління на промисловому підприємстві. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2015. №12. С. 138-147.

58. Полторак А. С. Антикризова стратегія та її місце в системі антикризового управління промисловим підприємством. *Економіка і управління*. 2017. № 3.

59. Ракосій П.В. Особливості побудови механізму антикризового управління на підприємствах агропромислового комплексу. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 1 (5). С. 110-113.

60. Рубан В. Обґрунтування вибору антикризової стратегії. *Наукові праці НУХТ*. 2013. №48. С. 227-231.

61. Рудика В.І. Санація підприємства як чинник його фінансової захищеності. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. № 11. С. 300-306.

62. Рязаєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 3. Т. 1. С. 177-181.

63. Савельєв В.В. Модель зміни поведінки споживачів як основа маркетингової антикризової стратегії. *Економіка. Фінанси. Право*. 2014. № 4. С. 3-5

64. Семенов Г.А. Стратегічна програма антикризового управління підприємством. *Держава та регіони*. 2010 №3 С. 160-167.

65. Сіренко Н. М. Роль інновацій у забезпеченні стійкого соціально-економічного розвитку України. *Економічний форум*. 2015. № 1. С. 164-167.

66. Сидорова А.В. Антикризова стратегія розвитку України: соціально-економічні, фінансові та глобальні виклики: монографія. Вінниця: ДонНУ, 2016. 328 с.

67. Сиром'ятникова О.В. Визначення сутності антикризових стратегій підприємства та особливостей їх формування. *Економіка і регіон*. 2014. № 6 (49). С. 47-53.

68. Ситник Л.С. Антикризова стратегія аграрної сфери в Україні в умовах євроатлантичної інтеграції. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 2 (31). С. 166-170.

69. Ситник Л.С. Розробка та оцінка варіантів антикризової стратегії реструктуризації підприємства. *Економіка промисловості*. 2000. № 4 (10). С. 51-55.

70. Сичевський М.П. Глобальна продовольча безпека та місце України в її досягненні. *Економіка АПК*. 2019. № 1 С. 6.

71. Скібіцький О.М. Антикризовий менеджмент. К.: Центр навч. л-ри, 2009. 568 с.

72. Стратегічне управління фінансами у запитаннях і відповідях: навч.- метод. посібник. Тернопіль: Прінт-офіс, 2014. 205 с.

73. Сушко М.Ю. Аналіз ефективності впливу антикризових інструментів ЄС на подолання кризових явищ в промисловості України. *Причорноморські економічні студії: науковий журнал*. 2017. Вип. 13. Ч. 1. С. 214-218.

74. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Моногр. / О.О. Терещенко. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 268 с.

75. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. Посібник. К.: КНЕУ, 2010. 412с.

76. Терещенко О.О. Удосконалення фінансового механізму антикризового управління підприємством. *Фінанси України*. 2016. № 6. С. 108-123.

77. Терлецька Ю. О. Антикризовий менеджмент: вимоги до системи, механізму і процесу управління. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2010. Вип. 2. С. 181-188.

78. Тимошенко О.В. Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. *Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка»*, 2016. Том 23. № 2. С. 187-192.

79. Ткаченко А.М. Криза: сутність, класифікація та причини виникнення. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2013. Вип. 1 (2). С. 122-126.

80. Череп А.В. Формування стратегії антикризового управління підприємств машинобудування Запорізької області. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; Одеський національний економічний університет*. Одеса, 2018. № 65 (1). С. 161-173.

82. Чібісова І.В. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. № 22. Ч. 2. С. 389-394.

83. Шевчук Н.С. Аналіз ресурсного потенціалу підприємства як фактор оптимізації бізнес-процесів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. Випуск 1(47). Т. 1. С. 301-306.

84. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 488 с.

ДОДАТКИ